

فترت

ایكنجی كتاب

مؤلفی

علی كمال

Fetret

(پاریس) ده كنج بر ترك - بر جنبش كه !.... - (صوربون) ده بر امتحان - باب عالی یه ارجاع نظر - بر فاجعهٔ عشق - بر باشقه ماجرای الیم - (مارسل) نه ایدی ؟ (سلمی) نه در؟ سیاحت تهذیب شباب ایلر - مشروطیتدن مشروطیته : انكلتره ، فرانسه و بز - فرانسه مجلس مبعوثانی وفترت - فرانسه مطبوعاتی وفترت - فرانسه و فترت - استانبوله عودت .

طابع وناشری

محمد خالد كتابخانه‌سی

درسعادت : باب عالی قارشوسنده — نومرو ١٧

١٣٣٠

فترت

ایكنجی كتاب

مؤلفی

علی كمال

Fetret

(پارس) ده كنج برترك ـ برجنبش كه !.... ـ (صوربون) ده بر امتحان ـ باب عالی یه ارجاع نظر ـ برفاجعهٔ عشق ـ برباشقه ماجرای الیم ـ (مارسل) نه ایدی ؟ (سلمی) نه در؟ سیاحت تهذیب شباب ایلر ـ مشروطیتدن مشروطیته : انكلتره ، فرانسه وبز ـ فرانسه مجلس مبعوثانی وفترت ـ فرانسه مطبوعاتی وفترت ـ فرانسه و فترت ـ استانبوله عودت .

طابع وناشری

مختار خالد كتابخانه سی

درسعادت : باب عالی قارشوسنده ـــ نومرو ۱۷

۱۳۳۰

[مطبعهٔ خیریه] وشرکاسی

فترت

ایکنجی کتاب

(پارس) ده کنج برزك

(اوبسرواتووار) ، رصدخانه میدانی (پارس) ك مفرح ، بالخاصه مونس برنقطه‌سیدر . (قارتیه لاتن) ه ، بتون اومعرفت ، اوکالات اوجاغنه متصلدر ، حتی داخلدر ؛ اویله اولمغله برابریوکسکدر ، هواداردر ، بردرجه‌یه قدر ساکندر ، دغدغه‌دن ، ازدحامدن نسبةً عاریدر ؛ سکنه اعتباریله‌ده رساملر کبی ، معلملر کبی ، طلبهٔ علوم کبی بر صنف گزین متفکرینه اکثریتله مالك اولدیغی ایچون اکلنمکدن زیاده چالیشمق ایسته‌ینلرك پك رغبت ایتدیکی برمحلدر .

ایشته (فترت) بوسفر (پارس) ه کلدیکی وقت (مونپارناس) جاده‌سیله (اوبسرواتووار) شهراهنك کوشهٔ اتصالنده بر خانه‌ده ، اوچنجی قاتده سنوی یدی یوز فرانقه ، اوچ اوطه‌دن ـ یمك ، یاتاق ، سعی اوطه‌لری ـ مطبخدن وتفرعاتدن مرکب ، مستقل بر دائره کرالامشدی ، اودائره‌یی‌ده مختصر ، خفیف ، لکن لطیف برطرزده دوشه‌مشدی ، اورده اقامت ایدییوردی .

اوك برمعتاد قاری ، قوجه قاپوجیلری واردی‌که بتون بنانك احتوا ایلدیکی دائره‌لره نظارت ایدییورلر ، مردیونلری تمیزله‌یورلر ، حولیلری سوپوریورلردی .

قادین قاپوجی آیده قرق فرانق براجرت مقابلنده (فترت) لك دائره‌سنده‌ده باقیوردی ، حین حاجتده یمکنی یاپیوردی ، اوفاق ، تفك ایشلرینی کوریوردی .

اوکزیده کنج اك مستریح ، اك موافق (پارس) حیاتی بولمشدی، چوق پاره صرف ایتمه‌یور ، فقط چوق مکمل یاشایوردی : ذاتاً شو اوچ کلمه‌یی : انتظام ، سعی ، عصمت ، بوعمر تحصیلنه برنوع طراز ، دستور ایدینمشدی ؛ وار عزم شبابیله اودستوره حرفیاً امتثال ایله‌یوردی ؛ برخط حرکته مالك ایدی : هرکون نه‌یاپه‌جغنی بیلیوردی؛ منتظماً عین وقتده یاتیور ؛ عین وقتده قالقیور ؛ درسلرینی دقیقه سکدیرمه‌یه‌رك تعقیب ایله‌یور ؛ هله لازمهٔ عصمتدن هیچ آیرلمایه‌رق اصلا قادین ، قیز پشسنده قوشمایور ؛ حاصلی ، اویله هوائیاته قطعیاً میل ایتمه‌یوردی : ذاتاً طبعاً‌ده اوجهتجه پك معتدل ، برفرانسزدن ، برشرقلیدن زیاده برانکلیز کبی ایدی .

(صوربون) ده تاریخ، جغرافیا شعبه‌سنه رسماً طلبه صفتیله مقید ایدی؛ هرکون علی‌الصباح ایرکندن درسلرینه قوشیوردی ؛ درسدن صوکره کتبخانه‌یه چکیلیوردی ؛ کوردکلرینی ، دیکله‌دکلرینی قیدلرینه کوره دفترلره کچیریوردی ؛ تنزه وقتلرینی ایسه اکثریا (لوکسمبورغ) باغچه‌سنده تماشا ایله ، تفکر ایله ، وطننی ، اقرباسنی ، بالخاصه نشانلیسنی دوشونه‌رك امرار ایله‌یوردی ؛ هفته‌ده بر ، یا ایکی دفعه اقشاملری یمکدن صوکره بر ، ایکی ساعت قدر باغچه‌نك قارشیسنده‌کی (لافونتن) قهوه‌خانه‌سنه کیدییور، بعضی کیجه‌لر منتظماً اوقهوه‌یه‌کلن خاقان بکله ، دیکر بعض وطنداشلریله کوروشیوردی ؛ جمعه ایرتسی اقشاملری‌ایسه مطرداً تیاترولره دوام ایله‌یور، پازار کونلری‌ده آرتق تنبللك ایدییور، اوکله‌یه‌قدر یاتاقده قالیور ، دیکله‌نیوردی ؛ فقط اوکله‌دن صوکره بعضاً یالکز ، بعضاً بر ایکی آرقاداشله مسیره‌لره ، حتی صیفیه‌لره کزمکه ، قوشمغه ، اکله‌نمکه کیتمکدن هیچ کری قالمایوردی ؛ هرکون صوغوق صو دوکوندیکی ، ژیمناستیقده یاپدیغی ایچون ریاضت بدنیه‌سنی هیچ اهمال ایله‌میوردی .

فترت اونده‌بتون اوطه‌لرینی بالخاصه، چالیشدیغی اوطه‌یی پك کوزل تنظیم ایله‌مشدی؛ دیوارلری کزیده لوحه‌لرله دوناتمشدی ، کتبخانه‌سنی بیوك بر مهارتله ترتیب

ایله‌مشدی ، ایسته‌دیکی کتابی درحال بولیوردی ، خریطه‌لرینی الك موافق یرلره آصمشدی ، چونکه اطلسلریله برابر متصل تفتیش ایدییوردی ، تدقیقات تاریخیه‌سنی هرلحظه جغرافیا ایله مزج ایله‌یوردی . (ناپولئون) : سیاست جغرافیادر ، دیمشـدی . اوده تاریخ جغرافیادر ، دییوردی ، سحرك رسمنی فیل دیشندن معمول برچرچیوه ایچنده یازی ماصه‌سنك اوستنه قویمشدی ، چالیشیرکن زمان زمان تماشا ایدییور ، ایتدکجه‌ده فکراً ، قلباً برنشاط دوییوردی ؛ بوسایه‌ده دها زیاده چالیشیوردی . چالیشمق بوکنج ایچون برعادت ، برطبیعت ثانیه اولمشدی . مثلا برسرخوش ایچمه‌یحه ، برعاشق سومه‌یجه راحت ایده‌مز :

جوانه ربطه ایلر دکلسه شیخه مرید ؛
خلاصه ، سالك عشق انتسابسز یاشاماز .

دکلمی ؟ اوده چالیشمایجه یاپامایوردی ، مضطرب اولیوردی ، اویله مسعود برفطرته مالك ایدی . برکنج ایچون جهانده الك پارلاق مظهریت نه ایسه ، ایشته اوکا ایرمشدی ؛ درسلرده ، درسخانه‌لرده دائما الك برنجی صفلرده ایدی ؛ دقت متمادیه‌سیله ، غیرت آتشینیله ، اطوار کزین خلوقیله خواجه‌لرینك نظر توجهنی ، آرقاداشلرینك تقدیرینی جلب ایله‌یوردی ؛ دارالفنونده ، کتبخانه‌ده تدرساتنی ، تدقیقاتنی اکمال ایتدکدن صوکره اوینه ، اوطه‌سنه کلنجه ینه تتبعاته قویولیوردی ؛ فقط او زمان فرانسزجه ، انکلیزجه ، ترکجه سیاسی ، ادبی نه اولسه اوقویوردی ؛ استانبول مطبوعاتنه وارنجه‌یه قدر کوزدن کچیرییوردی ، هله باباسنك یازدقلرینی حرفیاً تعقیب ایله‌یوردی .

ایشته (فترت) بواحتراص عرفان ایله احتراصات سائره‌یی اونوتمشدی ؛ یالکز امل عرفانیله لطیف برصورتده مزج ایله‌دیکی ایچون سحرینی ، اوغرام خجسته‌سنی دائما ، دائما خاطرلایوردی ، هم سوه سوه ، سوینه سوینه خاطرلایوردی ؛ ذاتاً باشقه‌عشق ، اویولده باشقه تمایل بیلمه‌یوردی ؛ قاچ دفعه (بولوارسن میشل) دن یوقاری طوغری چیقارکن (بانته‌ئون)ك اوکنده اومینی مینی نازنده‌لردن التفات کورمشدی : « اوح ! نه قدر کوزلسك ! جمله کاسه‌ك آ ، سندن پاره فلان

ایستهمم ، کل ، کل » تکلیف عجیبلرینه بیله مظهر اولمشدی ؛ فقط هیچ بر زمان
اویله سوزلره قولاق آصمامشدی ؛ کمال جدیتله یولنه دوام ایلهمشدی ؛ (صوربون)ده
وطنداشلرندن برقاچ گنجی طانیوردی ؛ فقط الک زیاده (مجدت) بکله کوروشیوردی.
مجدت بك طلبهٔ عثمانیهنك الك جدیلرندن ، الك چالیشقانلرندن ایدی ؛ تاریخدن
تحصیلنی بتیرمك ، رؤس امتحاننی ویرمك اوزره ایدی ؛ علی الاصول بو امتحان
ایچون عالی پاشایه دائر برائر حاضرلایوردی ؛ (فترت) ایله دائما بو تألیفدن ، عمومیتله
تاریخمزدن ، بالخاصه تاریخ سیاسیمزدن بحث ایدییورلردی. بو مباحث علمیه ، وطن
حکایهلری بوایکی گنجه باشقه برنشئه ویرییوردی .

(فترت) هرچهارشنبه کونی اوکلهدن صوکره مورخ مشهور (اولار) ك درسنه
کیدییوردی ؛ طلبهیه مخصوص قاپودن درسخانهیه کیرهرك ایلك صفده دائما عینی یره
اوطوریوردی ، ایکی ، اوچ هفتهدر یانندهکی یرده ایسه گنج ، کوزل ، مستعد ،
فوق العاده مستعد - چونکه درسی خارق العاده برسرعتله ، برسهولتله مکملاً ضبط
ایلهیوردی - حاصلی ، ایشته اویله برقیز کوریوردی ؛ فقط کمال جدیتدن اوقیزه
اوزاقدن اوزاغه احترامکارانه معامله ایتمکله برابر هیچ دقتله باقمایوردی ، هیچ
بر سوز سویلهمیوردی . ذاتاً دارالفنونك جدی شاکردلری بویله قدین ، قیز
آرقاداشلرینه قارشی پك حرمتله ، فقط فوق الحد احتراز ایله طاورانیورلردی .

بر کون درسده بو عرض ایتدیکمز قیز کویا قضاءً قلمنی یره دوشوردی ،
(فترت) بالطبع درحال قلمی یردن آلدی . اوکا ویردی ، قیزده لزومندن فضله
نوازشله اوگنجه بیان تشکر ایلهدی ، اوقدرلهده قالمادی ، درس اثناسنده برایکی
کره کویا خواجهنك سوزلرینی ایشیتمهمش کبی (فترت) دن استفسار ایلهدی ،
بو سایهده اونکله نیم بر معارفه پیدا ایتدی . (فترت) قوری برتصادفدن ، بر نوع
رسمی آرقاداشلقدن عبارت عد ایدرك بو معارفهیه هیچ اهمیت ویرمهدی ، باشقه
برگنج اولهیدی ، اویله بر کوزل قیزك ولو بوقدرجق اولسون بر تمایلنی اومولماز
برنعمت عد ایدر ، درلو درلو تفسیرلره قالقیشیردی .

چونکه بو قیزجغز حقیقةً دلفریب ایدی ، دلفریب بر پارس آفتی ایدی ،
اوزون بویلی ، فقط نارین ایدی ؛ سیاه ، سیم سیاه ، سیاه اولدیغی قدرده گراه ،

تا قولاقلرینی اورتمش ، اورتمکله براز پك مونس بر طرزده طارانمش ، ترتیب ایدلمش صاچلره . لکن مینی مینی ، قاش . کوز ، بورون ، آغز ، هپ موزون ، هپ متناسب برسیمایه ، بم بیاض‌ده بر تنه مالك ایدی ، تپه‌دن طیرناغه طبیعتیله ، طراوتیله ، اوزینت ساده‌سیله ، ینه بسیط ، فقط خوش ، پك خوش لباسیله عادتا : « پارس کوزلی‌یم ؟ » دییوردی ، لسان‌حالیله اویله سویله‌یوردی ؛ اساساً پك‌جدی ، پك عفیف ایدی ؛ دارالفنونده ، نره‌ده اولورسه‌اولسون ، کیمسه‌یه‌سوز سویله‌مك شویله طوسون ، ذره‌جه باقمازدی بیله . او حسن دل آشو بیله متصل مفتونانه نظرلره ، حتی اکثریا تمایللره هدف اولدیغی حالده ینه اویله یاپاردی ؛ سننه نسبةً پك‌وقار ایله طاورانیردی ؛ تحف برتصادفله (فترت) ی غیاباً طانیمشدی‌ده اوسببه مبنی او معارفه‌یی بالالتزام عقد ایله‌مشدی .

بوقیزك ابوینی (مون روژ) ده کوچك بر دکانده سود ، یومورطه ، تره‌یاغی صاتیورلردی ؛ هر فرانسزکبی فطرةً مقتصد اولدقلری ایچون بوکوچك تجارتله معیشتلرینی تأمین ایتدکدن ماعدا یاواش‌یاواش پاره‌بیله بریکدیرییور ، ثروت‌صاحبی اولیورلردی ؛ ایکی اوغلان ، برقیز اوچ چوجغه‌مالك‌اولدیلر ؛ بیوکلری ، اوغلانلری پك اوقوته‌مادیلر ، تربیه ایده‌مدیلر ؛ چونکه اوزمان هنوز زنکین دکل ایدیلر ، فقط کوچکی ، قیزلرینی ، اوصوك چوجقلرینی پك ذکی ، محله مکتبنده دائما مکافات قازانیر کورنجه هوس ایتدیلر ، ابتدائیدن صوکره اعدادی‌یه کوندردیلر . حقیقةً اوقیزده امولدیغندن زیاده فطین ، تحصیله فوق‌الحد منهمك چیقدی ؛ یالکز او (باقالوره‌آ) دیدکلری اعدادی رؤسنی‌علی‌الاعلی بردرجه‌ده احرازایتمکله قالمادی ، دارالفنونه‌ده کیردی ، تدریسات عالیه‌یه‌ده کیریشدی ؛ طبقی کنج برارکك کبی اك یوکسك مراتب عالیه‌یه حاضرلانیوردی ؛ (صوربون) ده ادبیات شعبه‌سنك‌اك چتین درسلرینی تعقیب ایله‌یوردی .

(فترت) لك قاپوجیلریله یقین اقربادن ایدی ، قاپوجی قادینك یکنی ، ارککك قارده‌شنك قیزی ایدی ، خاله‌سنی کورمك اوزره برپازار کونی اوکله‌دن صوکره اواوه کیتمشدی . قادین یوقاریده (فترت) لك دائره‌سنی سوپورمکله ، تمیزلمکله مشغول ایدی . (فترت) اوده یوقدی . قیز یوقاری چیقدی ، خاله‌سنی بولدی .

قاپوجی قادین برطرفدن اوطه‌لری سیلیور ، سوپوریور ، دوزلتیوردی ؛ برطرفدن‌ده مسافری‌ایله، یکنی ایله کوروشیوردی . قیز یاتاق اوطه‌سنده، آینه‌نك اوکنده (فترت) لك بیوکجه برعقیاسده برزسمنی کوردی . کورمز شخصنی درحال طانیدی :

— خاله بو کنج کیمدر ؛ دائما (صوربون) ه درسه کلیر، جدی بردلیقانلی‌یه بکزیر .

دیدی . قاپوجی قادین ایسه تکمیل مسلکداشلری کبی کوه‌زه‌لکه ازلدن مبتلا اولدیغی ایچون آغزینی آچدی ، کوزینی یومدی ؛ (فترت) لك مناقبنی ، محاسننی صایه صایه بتیره‌مدی ، نهایت :

— قیزم ، شاید ایلریده اولەنیرسەك ، الله سکا بویله برقوجه میسر ایتسون . ساده‌یاقیشیقلی ، تربیه‌لی‌دکل، فقط نه‌چالیشقان،نه‌جدی‌بر کنج ، بر کنج که‌دارالفنوندن چیقار ، قوشه قوشه اوینه کلیر ، اوطه‌سنه قاپانیر ، متصل اوقور ، یازار، عشرت، سفاهت نه‌در ؟ بیلمز ؛ باق ، کاه‌لی اوچ ، درت آیدن زیاده اولیور ؛ بوداڭرده‌یه دها بندن باشقه برقادین آیاق باصمادی . (پارس) ده یاشایان‌بردلیقانلی ایچون‌بویله برحرکت خارق‌العاده دکلیدر ؛

دیدی ، ایشته بو ماجرایی متعاقب ایدی‌که اولطیف قیز (فترت) ایله بومعارفه‌یه اوزانمشدی ؛ فقط بویولده پك ایلری کیده‌مه‌یوردی ؛ اولا مدخول برعزت نفس ایله‌اویله قاپوجیلرك اقرباسندن اولدیغنی اعتراف ایتمك ایسته‌میوردی، ثانیاً‌ده ، ولوبویله غیاباً اولسه‌ده، یقیندن یقینه طانیه‌لیدن‌بری اوکزیده کنج‌ایچون کوکلنده هنوز خفیف، لکن‌صمیمی برتهیج حس ایتمشدی؛ هرنه‌دنسه بوهیجاندن قورقویوردی؛ اویله اولمقله برابر آرزوی قلبنه ینه غلبه چاله‌مادی، برکون درسدن اول درسخانه‌ده خواجه‌یی بکلرلر ایکن :

— فترت بك ، بکا اعاره ایده‌بیلیرمیسکز ؛ فضله بر قلمکز وارمی ؛ بنمکنی اوده اونوتمشم .

دیدی . (فترت) درحال جیبندن برقلم چیقاره‌رق قیزه تقدیم ایتدی اما متحیر نه :

— مادموازل ، عفوایدرسکز، صوره‌بیلیرمی‌یم؟ اسممی نره‌دن اوکرندیکز؟
دیمکدن‌ده کندینی آله‌مادی . بر پارچه لطیفه ایتـدکدن صوکره مادموازل
(مارسل) ـ قیزک آدی بویله ایدی ـ حقیقتی ، ماوقعی اطرافیله مخاطبنه آکلاتدی.
بو وقعه‌نی متعاقب‌ده بو ایکی کنجلك آرالرنده‌کی معارفه طبیعتیله آرتدی ؛ فقط
(فترت) ینه جدیتنی محافظه ایله‌یوردی ، او لطیف آرقاداشیله یالکز اویله
درسخانه‌ده کوروشیوردی ؛ درسـدن چیقدقدن صوکره‌ده تمدید الفته ، مناسبته
هیچ قالقیشمایوردی .

برکون درس بیتمشدی . (مارسل) درسخانه‌دن چیقمق اوزره ایدی :
— فترت بك ، شاید (مون پارناس) ه طوغری کیده‌جکسه‌کز بکا رفاقت
ایدرمیسکز ؟ برمدتجك برابر یول یوریرز .
دیدی . (فترت) ده بوتکلیفی طبیعی رد ایده‌مدی .

ایکی کنج دارالفنونك آرقه قاپوسندن چیقدیلر ، (صوربون) سوقاغنی ،
صوکره (صوربون) میدانی کچدیلر . (بولوار سن میشل) دن یوقاری طوغری
یوریپورلردی . فقط اونلرك آرقه‌لرندن‌ده اسمرجه ، قیصه بویلی ، سیاه بیقلی،
صقاللی ، ایریجه برکنج کلیوردی . تحف تصادف ، اوده ترك ایدی ، طبـابت
تحصیل ایتمك ایچون تقریباً بر بچق سنه اول (پارس) ه کلمشدی ؛ صوك بهارده
برکون (لوکسمبورغ) باغچه‌سنده (مارسل) ی کورمشدی ؛ بردن بره او حسن
مستثنایه حیران اوله‌رق اولا اوزاقدن ، صـوکره یاواش یاواش یقیندن باقمغه ،
مفتون مفتون باقمغه باشلامشدی .

او قیز او کون او یرده قالدیغی مدتجه ، همان بر ساعتدن زیاده ، بوکنج ترك
او سیه‌ی دلفریبدن نظرینی آیره‌مامشدی ، قلباً‌ده اویله تحسساته اوغرامشدی‌که
نهایت اوینه کیدرکن (مارسل) ی آچیقدن آچیغه تعقیبه جرأت ایتمشدی . فقط
قیز یالکز دکلدی ، والده‌سیله برابر ایدی. بو تعقیبدن برثمره حاصل اولمامشدی .

(رها) نامنی طاشـیان بو افندی فوق‌الحد چالیشـقان ، اولدقجه ذکی ،
انجق طبعاً سرد ، عنود ، حتی خشین ایدی . رقته ، مرحمته ، او درجه میـال
دکل ایدی ، مثلا چوجق ایکن باغچه‌لرده کله‌بکلری طوتار ، پارچه پارچه ایدردی.

بعضاً بر قوشجغزی یاقالار ؛ ئولدیریویریردی ؛ بیوردی، ینه او سردلکنی ، او رقتسزلکنی محافظه ایلدی ، حتی آرتیردی . او زمانه قدر (رها) بك اساساً صوفی مشرب ایدی ؛ ذوقه ، سودایه اوقدر میال دکلدی ، یکرمی بش یاشنه کلشدی ؛ عشق نه‌در ، بیلمه‌مش، طاتمامشدی. بوسفر بویله بردن بره (مارسل) ه فوق‌العاده بر ابتلای ناکهانی کوستردی . بو حال پك شایان تعجب ایدی ، طبیعتك غریب برتظاهری دیمکدی. فی‌الحقیقه ، نه‌اولورسه اولسون، انسان عاقبت قوانین‌طبیعیه‌نك زبونیدر ، منقادیدر . مثلا برفرد سومز ، سومز ، سودا نه‌در ؛ اکلاماز ؛ فقط برکون ، شبابنده دکلسه سن‌کمالنده ، حتی شیخوختنده برکون سور ، هم دیوانه‌جه‌سنه سور ؛ منطق، اذعان خارجنده سور ، بعضاً بویله برسودا ایله مهلك بربلایه بیله اوغرار ، ئولور ، ئولدیرر ، هرجنایتی ارتکاب ایلر .

رها بك (مارسل) ك دارالفنونه، ادبیات‌شعبه‌سنه دوام‌ایتدیکنی اوکرنمشدی؛ حتی کیمك قیزی اولدیغنی ، نره‌ده اوطوردیغنی بیله تحقیق ایله‌مشدی ؛ پشینی براغایوردی ؛ فرصت بولدقجه آرقه‌سنه دوشیوردی . فقط بوقیزده اوکنجه قارشی عادتا برحدت ، بر نفرت واردی . بوحالی اوزاقدن اوزاغه حس ایتدیکی ایچون رها بك بردرلو (مارسل) ه یاقلاشه‌مایور ، یاقلاشه‌ده سوز سویله‌یه‌میور ، بعضاً بر ضربهٔ جرأت ایله سویله‌مك ایسته‌دکجه طوکه قالیور ، آغز آچه‌ادن کری چکیلیوردی ، ملول مضطرب ، مأیوس دونیور ، کابهٔ احزانه دوشیوردی .

(مارسل) ایشته همان هرکون دارالفنوندن چیقارکن بوکنجك او بر نوع تضییقاتنه ، بویله تعقیباته اوغرادیغی ایچون ممکن اولدقجه (فترت) ك رفاقتنی رجا ایدییور ، بوسایه‌ده اوازعاجاتدن قورتولمغه چالیشیوردی . طبیعی رها بر ارککله برابر کوروئجه (مارسل) ی تعقیب ایده‌مزدی .

رها بك ایلك دفعه (فترت) ی(مارسل) ك یاننده کوردیکی زمان‌قیصقانجلغك الك قورقونج ، الك برباد بر شکلنی حس ایتمشدی ، اوکون عادتا چیلدیرمش کبی ایدی ، کیجه‌ده صباحه قدر اویقو اویویه‌مادی . برهفته قدر بوعذابی چکدی :

شب چنین ، روز چنان آه، چه مشکل حالیست :

نهایت باشقه چاره بوله‌مادی. جبر نفس ایدرك برمدتجك تبدیل هوا، تسکین

الم ایچون (پارس) جوارنده بر یره چکلدیده بر پارچه کندینی طوپلایهبیلدی .
(فترت)ك ترك اولدیغنی بیلمهیوردی ، هنوز اوکرنمهمشدی .

فیالحقیقـه بوزواللی کنجك (فترت)ی قیصقانمقده حقی واردی . چونکه
(مارسل) اوندن نهقدر محترز، متنفر ایسـه اوبرینه اودرجه مجلوب ایدی . ذاتاً
سیرت بیلنمهسهده صـورت اعتباریله (فترت) رها بکه نسبةً باشقه بر انسان ، بر
دلاور ایدی ، لکن (مارسل) او کنجك اویله خالهسـندن تصـادفاً اوکرندیکی،
بالذاتده کوندن کونه کشف ایلهدیکی اخلاقك، معنویاتنكده مفتونی ایدی .

کیتدکجه تظاهر ، تزاید ایدن بومفتونیته (فترت) پك زیاده احتیاط ایله ، فقط
ینه نزاکتله ، تربیه ایله مقابلهده بولونیوردی. (مارسل)ك، اوحساس اولدیغی قدر
تشنه ، تشنهٔ سودا قلبنیده هیجانه ، امیـدلر ایچنده هیجانه دوشـورمك ایچون
بومقابله کافی ایدی.

بو کوزل ، فوقالامل کوزل قیز یکرمی بر یاشـنه کلشـدی ؛ (پارس) ده
طوغدیغی ، (پارس)ده بیودیکی ، حاصلی ، دائما (پارس)ده یاشادیغی ایچوننه دائما
بر نسیم نافذ غرام تنفس ایلهمشدی؛ تا اون بش ، اون آلتی یاشندن بری عمومی
باغچهلرده کزرکن ، سـوقاقلردن کچرکن ، حاصلی هریرده مفتونلره ، مبتلالره ،
عشقلره، عاشقلره تصادف ایتمشدی ؛ لکن کزیده برقلبه ، خجسته بر طبعه مالك
ایدی ؛ بویله بایاغی معاشقهلره هیچ تمایل کوسترمدی ، بر کره اولسون التفات
ایتمهدی؛ بو آنه قدر عصمتنی، جدیتنی محافظه ایلهدی: هوساته، آمالنه مصادفهده،
تتبعده ، تحصیلده ، منع ، لطیف بر هدف بولدی ؛ چوق اوقویوردی ، فکراً
پك مترقی ایدی ، (صوربون) ده تحصیل عالیسنی بیتیردکدن صوکره دها ایلری
کیتمك، طبقی ارککلر کبی او بیوك دارالمعلمینه کیرمك؛ علمنی، عرفاننی اودرجه
ایلریلهتمك ایستهیوردی ؛ بر زماندر فلسفه ایله ، بالخاصه آلمان فیلسوفلریلهمشغول
ایدی؛ (فترت)ه تصادف ایدهلی بواشتغالنی آرتیرمشدی، ابتدالری (شوپنهائور)ی
اوقومشدی ، تحفدو، ادراکنه ملایم بولمشدی ، ذاتاً ابتدای عمر تفکرندن بری
حیاتك سیاه ساحللرینی، بوش تپهلرینی، قعر بیانتهاسنی اوزاقدن اوزاغه کوزییور،
کشف ایدییور ، ایتدکجهده جهـانه ، آلایش جهـانه بر نظر استخفاف ایله باقمغه

باشلايوردى ، آرتق اويله برسودجى قيزى طوغمش اولمقدن محجوب دكلدى؛ حتى كردونه‌لرده ، مجوهرلر ايچنده كزن مطنطن ، بيوك كبار قيزلرينى ذره‌جه قيصقانمايوردى،ذوقى دهاباشقه‌انديشه‌لرده آرايوردى، آرايوردى،فقط بوله‌مايوردى؛ ايشته بوله‌مادينى، ايشته بوحسياتده اولدينى ايچون (شوپنهائوئر) ى بكه‌نمشدى، دها صوكره (نييچه)يه طوتولمشدى ، فعلاً ، اخلاقاً (نييچه) نك مسلكنه سالك دكلدى ، فقط (نييچه)يى چوق اوقويوردى ، فكراً تعقيب ايله‌يوردى .

بوفيلسوف عجيب دكلميدركه :

« بنم يازيلرمه تحمل ايتمك ايچون انسان بلند بر فطرت صاحبى اولمليدر . بوسببه مبنى‌دركه فطرةً نحيف ، فضيلتمند نه‌وارسه اويله‌لرى عليهمده اغضاب ايتمك بختيارلغنه مالكم. »

ديمشدى .

(مارسل) ابتداى امرده بو مستثنى، بوغريب، فقط ينه معنيدار دوشونجه‌لره قاپلمشدى؛ برنجى دفعه اولدرق (نييچه)يى اوقوديغى زمان پك آ كلامامشدى، مع‌مافيه جاذبه‌دار بولمشدى، تكرار تكرار تتبعه باشلامشدى ، فكر ايچون ، مفكره ايچون بويله چتين مساعيدن ، رياضتدن خوشلانيوردى . طبقى (واغنر) ك موسيقيسى كبى ، بوموسيقى‌يى‌ده ايلك دفعه ايشتديكى وقت احاطه ايده‌مه‌مشدى ، فقط سوده سوده ، سودكجه ايشيده ايشيده نهايت ادراك ايله‌مشدى : افكارينك ، احتساساتنك ، احتراصاتنك مشى ازلىٔ شئونه قارشى حدتنه ، غليانته او مؤثر ، محتشم موسيقى ايله كشايش ويرييوردى ؛ بوسايه‌ده ايسه يالكز قلباً دكل، فكراً ، فلسفه‌جه‌ده نشئه‌لره ايرييوردى ، ايشته (نييچه) يه ده عين سائقه‌لرله ميل ايله‌يوردى ، بتون اومغلقات ، او مبهمات ايچنده بوفلسفه‌نك بر نورينى ، بر لبنى كوروييور ، بكه‌نيوردى .

فيلسوف : « بز اوسرد روزكارلركبى بوزمين ناپاكك، بومحيط خسيسك فوقنده

یاشامق ایسترز . ایشته سرد روزکارلر بویله یاشارلر ، قارتاللر ایله همپرواز، قارلرك مجاورلری ، کونشله همرتبه‌درلر »

دییوردی ؛ جهانی‌ده باشدن باشه بوزدقدن صوکره عادتا پیامبرانه اویله بر بدیعه‌یه کوره تنظیم ایتمك ؛ یا تنظیم ایدلمش کورمك ایسته‌یوردی ، مشکلی سهله. تهلکه‌یی راحته ترجیح ایله‌یوردی : « مباح نه‌در ؟ مکروه نه‌در ؟ بر بقال ترازوسنده طارتیله‌ماز ، مسکینلکه ، کاسه‌لیسلکه ، حیله‌کارلغه هرفنالقدن زیاده دشمن اومق کرکدر » .

کبی احکامه وارنجه‌یه قدر بو ملاحظه‌لری (مارسل) تقدیر ایدییوردی . اوبسط ایتدیکمز بدیعه نه‌در : بو تنظیمات ناصلدر ؟ هنوز بحق تعیین ایده‌مدکه برابر بو فلسفه‌دن خشنود ایدی ، احوالدن ، مکوناتدن یاواش یاواش بیزار اولمغه باشلادیغی ایچون خشنود ایدی ، ایشته بویله بر حالت روحیه‌ده ایکن (فترت) ه تصادف ایتمشدی ، تمایل ایتمکده باشلامشدی . .

ایکی کنج معارفه‌یی ایلریله‌تدیلر ، هرکون دارالفنوندن چیقه‌رق (بلفور) میدانه قدر برابر کیدرکن پك دوستانه کوروشیورلردی ، ادبیاتدن ، فلسفه‌دن ، موسیقیدن هرفندن بحث ایدییورلردی .

(مارسل)ك تقدیرلرینه ، تفسیرلرینه رغماً (فترت) نه (شوپنها مؤثر) ی بکه‌نیوردی ، نه‌ده (نیچه) یی آکلایوردی ، دها بسیط ، لکن فکرینه ، آمالنه دها موافق، بلکه دها متین برفلسفه‌نك مفتونی ایدی، حیاته دشمن دکل دوست، یاشامغه میال ، یاشامقدن مسعود ایدی ؛ ذاتاً باباسندن ، آننه‌سندن‌ده ارثاً اوضعیتی آلمشدی . او ترك ارککی ، او انکلیز قادینی تفرعاتده اختلاف ایله‌سه‌ده اساسده اتحادایدن ایکی بیوك دینك تأثیرات ازلیه‌سیله مفرح برفلسفهٔ حیاتیه‌یه مظهر ایدیلر . (فترت) ده بو مظهریت معنویه‌نك طبیعی وارثی ایدی .

فقط غریبدر ، بو ضدیت افکار تعین ایله‌دکجه (مارسل)ك (فترت) ه مغلوبیتی آرتیوردی . حال بوکه (فترت) یاواش یاواش کشف ایتمکه باشلادیغی بوتمایله دائمامحترزانه مقابله‌ده بولونیوردی؛ حتی کوکلنده بویوزدن بر نبذه‌اولسون، هیجان هس ایده‌جك اولورسه همان اوطه‌سنه قاپانه‌رق چکمجه‌سندن مکتوبلرینی

چیقاریيور ؛ اوقویور ، اوقویور . سحرجکنی بول بولنه خاطرلایوردی .

مثلا بر کون ینه (مارسل) ك بويله اوزون بر حسبحال نشاط آوریله فکراً متلذذ، قاباًده برپارچه متهیج اولمشدی، بوسائقه ایله اوه دوتجه اوطه‌سنه‌چکلدی، ینه خاطراتنه طالمق، صرف نشانلیسنی دوشونمك ایسته‌یوردی، ماصه‌سنك اوستنده بر مکتوب بولدی که پوسته ایله سحردن کلمشدی ، شویله ایدی :

« فترتجکم !

بومکتوبمی پریشان ، پك پریشان بوله‌جقسك، بلکه‌ده اوقوینجه قیزه‌جقسك، فقط بنی معذور کور ، بیلسه‌ك ، حالا بیله نه درجه فکراً بی‌حضورم ، قلباً مضطربم ، بو حالك سببی دون کیجه کوردیکم بر رؤیادر . اویله فجیع بررؤیا که فترتجکمی بندن آییرییور ، هم‌ده نه خائنانه ، نه مهینانه آییرییور . اوف !..

کویا (پارس) دن دونمشسك ، فقط هیچ بنی کورمکه کلمه‌مشسك ، چونکه بر (پارس) کوزلیله اوله‌نیورمشسك ، یاخود اوله‌نمشسك ، هر حالده بنمله نشانکی بوزمشسك . بومصیبتی کلیور ، بکا خبر ویرییورلر . پدرم ، والده‌م ، قارداشلرم بنی بوفلاکتدن تسلی ایدییورلر ، ایتمك ایسته‌یورلر .

« آرادن بر مدتجك یاکچیور ، یاکچمه‌یور ، بر کون قندیللی‌یه مسافرلکه کیدرکن برصانداله اوسودیکله برابر سکا تصادف ایله‌یورز؛ دها کوزلله‌شمشسك، بویك ، بوصك ، لطافتك هپ آرتمش؛ رفیقه‌ك‌ده حقیقةً کوزل ایمش، قولاقلرینه قدرایینن اوسیاه صاچلریله، مینی مینی دیداریله، بتون اطواریله جداً دلفریب‌ایمش

سزی قول قوله ، بویله بویله برابر کورینه کورمن

بیچاره بن ، فلکزده بن . بدبختی قاره بن !

بایلمشم ، تاساعتلرجه صوکره آییلنجه کندیمی یالمزده اك اوست قاتده یاتاق اوطه‌سنده بولمشم ، فقط فلاکتمه بردرلو قاتلانه‌مایه‌رق ــ همان پنجره‌یی آچمش ، دکزه آتلمشم ... اواثناده اویانیوردیکم ایچون رؤیامك نهایتنی خاطرلایامایورم . نه سوزشناك برخیال دکلی ؟.

« فترتجکم ، صاقین ، بویازدقلرمدن طولایی بکا قیزما ، بالعکس آجی، آجی‌ده

مفصل مكتوبلر یاز، امید ویر ، تأمینات ویر . بویله برفاجعه‌نك حقیقتده احتمالی اولدیغنی آکلات ، او بیان مونسکله آکلات ؛ قلمکله دکل ، قلبکله آکلات .

آه ، ای رفیق مستقبل حیاتم ، نه‌قدر مشتاقکم ! محضا سنك ایچون ، سکا ایرمك ، سکا قاووشمق ایچون استقباله نه‌اشتیاق ایله منتظرم ، اومارم که بوتحسر کونلری قریباً بیتر ، بیترده آرتق اوعمر نورانیٔ وصالمزه باشلارز . شوچایرلری برابر چیکنه‌رز ، شوچیچکلری برابر طوپلارز ، بوزمینی ، بوآسمانی هپ برابر تماشا ایدرز .

« فترتجکم، بکا اطمینان ویرکه بومسعود کونلر یقیندر ، یقینده کلیر ، کلمه‌مك محالدر .

« روحم ، فکرم ، قلبم هپ سنکدر ، هپ سنکله مالامالدر. بتون بوسه‌لرم ، تحسراتم ینه سکادر . سنك ایچوندر . سودیکم ، سودیجکم ..... »

(فترت) بومکتوبی اوقورنجه هم متأثر ، هم شاد اولدی ؛ متأثر اولدی ، چونکه اورۋیایی بك غریب ، بك محال بولمقله برابر (مارسل) ایله اوالفت عمیقه‌دن متأذی ایدی ؛ بویله برحرکتی سحرك محبتنه قارشی براهانت دینیله‌مز ، انجق برحرمتسزلك عدایتدیکی ایچون متأذی ایدی؛ صوکره‌ده شاد اولدی؛ ینه‌چونکه بریاندن نشانلیسنی نه‌درین برغرام متزاید ایله سودیکنی اواثناده‌کی هیجان قلبندن آکلایوردی ، بریاندن‌ده نشانلیسنجه ینه اویله سولدیکنی بومکتوبدن حس ایله‌یوردی .

اوکون ایشته بوتفکرات ، بو تأثرات ایله تهیجه کلدیکی ایچون کیجه یمکدن صوکره وطنداشلرینی کورمکه (لافونتن) قهوه‌سنه کیتدی. وطن حوادثی،وطن حکایه‌لری، وطنداش مصاحبه‌لری ایشیده‌رك ینه وطنه، ینه سودکلرینه،باخصوص سحره حصر وقت ایتمك ایسته‌دی .

وکیجه بوقهوه مستثنی برصورتده ترکلرله طولوایدی . خاقان بکله برابرطلبهٔ عثمانیه‌نك الك کزیده‌لری اوراده ایدیلر . بو افندیلرك ایچنده بر (زوال) بك وار ایدی که یکرمی آلتی ، یکرمی یدی یاشنده برکنج ایدی ، شاعر ایدی ، شاعر لقبیله معروف ایدی؛ صحیح، فطرةً‌ده اویله ایدی. جهانده خیالی حقیقتدن

بر درلو آییره‌مایوردی ، قوۀ مخیله‌سنی هیچ بر زمان فکرینه رام ایده‌میوردی ؛ سکز سنه‌دن بری (پارس) ده ایدی ؛ چوق اوقومش ، چوق کورمش ، چوق دوشونمش ، حتی چوق چالیشمش ایدی ؛ فقط هیچ بر مکتبه ، هیچ بر مسلکه جدی بر صورتده دوام ، سلوك ایده‌مه‌مش ، امتحانلرینی هیچ بر زمان تمامیله ویره‌مه‌مش ، اصلا شهادتنامه آلامشدی ، چونکه دائما بر معتاد خیالنه اتباعاً وظیفه داخلنده دکل ، وظیفه خارجنده ، فقط بر یرینه بش ، اون ، اون‌بش چالیشمشدی ؛ مثلا علوم سیاسیه مکتبنده حقوق دول خصوصیه‌دن کوچك بر فصلی بر درلو تتبع ایده‌مه‌مش ، او درسدن امتحان ویره‌مه‌مش ، لکن درسلرینك خارجنده بالفرض اك درین مسائل تاریخیه‌یی عریض ، عمیق تدقیق ایله‌مش ؛ اوقدرکه تاریخ عثمانینك اك مهجور غوامضنی ، فرانسز تاریخنك ، حتی تاریخ عالمك پك چوق حقائقنی پای تختمزك او کلیشی کوزل مشاهیرندن دها مکمل بیلیردی .

حاصلی ، بو کنج اوقومش ، فقط کیمسه ایچون ، بر ایش ایچون ، بر اندیشه ایچون دکل ، صرف کندی کیفی ایچون اوقومشدی ، حالاده اویله اوقویوردی ؛ مکتسباتندن باشقه‌لرینی مستفیض ایتمکی ، نه‌ده بالذات فعلاً استفاده ایتمکی دوشونمه‌یوردی ، بیلمه‌یوردی ؛ نه‌زمان ، نه‌ایشده اولورسه اولسون ، هپ شاعرانه ، هپ شعر ایچنده دوشیور ، قالقیور ، یووارلانیوردی ؛ تتبعاتنی ، مطالعاتنی قهوه‌لرده ، باغچه‌لرده ، حتی سوقاقلرده ، فقط نادراً کتبخانه‌لرده ، دائما قاشله کوز آراسنده ، یا کزینیرکن ، یا بر مجلسده بر بحث دیکلرکن کتابنی قاریشدیره‌رق یوروتیردی ؛ حیرت ! بویله اولمقله برابر اوقودقلرینی رعنا آکلاردی ، حفظ ایدردی ، تمثیل ایلردی ؛ خارق‌العاده بر حافظه‌یه مالك ایدی ؛ یالکز فرانسزجه ، ترکجه پك چوق شعرلری ، تاریخدن فقره‌لری ، منقبه‌لری ازبرله‌مشدی ؛ بعضاً کولونج یا قورقونج ، لکن ادبی بر تیاترونك اك پارلاق فصللرینی بر دیکله‌یشده ذهننه نقش ایلر ، صوکره‌ده آرقاداشلرینه فرصت دوشونجه نقل ایدردی .

اك ممدوح ، اك ناجیانه معناسیله خراباتی ؛ فکراً ، فعلاً ، قلباً هپ خراباتی ایدی ؛ یازمقده ، اوقومقده ، سومکده ، حتی یمکده ، ایچمکده ، یاشامقده اویله ایدی .

فرانسه ادبیاتنه واقف ایدی ، فقط اویله سطحی بر صورتده ، یعنی ماضی‌یی

بیلمه‌دن حال‌ایله یازیم ، یامالاق اوغراشانلردن دکل ایدی ، تا اون یدنجی عصردن اعتباراً ، (قورنه‌ی) لردن ، (راسین) لردن باشلایه‌رق ؛ (روصو) لری ، (وولته‌ر) لری کوزلجه آکلایه‌رق زمانمزه قدر بوادبیاتی جداً تتبع ایله‌مشدی. مثلا (سید) دن ، یا (آندروماق) دن بر بیت کورسه ، ایشیتسه اوسوزك کیمدن اولدیغنی درحال سویلردی ، اصلا براثری اوبریله قاریشدیرمازدی. (راسین)واری ، یعنی غرامیات ایله ، سوزشله ، شوق‌ایله سویله‌نمش بر شعری (قورنه‌ی) طرزنده حماستله ، تجلد ایله یازلمش بر پارچه‌دن درحال تفریق ایلردی ؛ او عصر ادبی اطرافیله ادراك ایتمشدی : او ادراك اثناسنده یونان ، لاتین ادبیاتی‌ده تعمیق ایله‌مشدی ؛ چونکه برینك والد ومادری اوبرلری اولدیغنی کوزلجه بیلیوردی .

زوال بك شعره او ابتلا ایله برابر فرانسه‌ده اون سکزنجی عصرك او بلند مرتبه ادیب حکیملرینی اوقومقدنده کری قالمامشدی ، او آبای انقلاب کبیری مکملاً طانیوردی ؛ برمصاحبه‌ده بالفرض (مونته‌سکیو) نك ، (وولته‌ر)ك ، (روصو) نك تصویر حقیقیلرینی اك دقیق علامت فارقه‌لریله یاپه‌بیلیردی ، مثلا برنجیده‌کی تمکینی ، اعتدالی ، اومترقیانه محافظه‌کارلغی ، یامحافظه‌کارانه مترقیلکی ، اختلالدن ، بلکه‌ده انقلابدن زیاده تکامله ، اصول ایله ، قوانین ایله تکامله تمایلی کوستریردی ؛ ایکنجینك دهای وسیعنی ، ادبیاتدن علوم قدرجهان عرفانی محتشماً احاطه‌سنی ، عمومیت اعتباریله فکر بشرك ترقیسنه خدمتنی سویلردی ؛ لکن زندیقلکنی ، منافقلغنی ، قراله ، سرای ارکانه لمنفعةٍ اوذلیلانه تبصبصنی . حاصلی (پومبادور) ه قالاً قلماً ، فعلاً تملقنی ، طالقاووقلغنی کافهٔ حقائقیله بیلیردی ؛ اوچنجی‌یه ، (روصو) یه ایسه ، عادتا حیران اولوردی ؛ چونکه اوبیوك فیلسوفك سیاسیات قدر ادبیاته‌ده خدمتنی خارق‌العاده بولوردی ؛ حقیقةً (روصو) باشقه برمجدد ادب ایدی ، اون طوقوزنجی عصر ایچنده تجلی ایدن ترقیات ادبیه‌نك‌ده والدی اولدی ؛ یازدقلرینی طبیعتدن درین براستفاضه ایله ، دائما صمیمیتله ، هیجان ایله یازدی ؛ اوقدرکه باشدن باشه فیض وجد ایچنده ، الهامات ایچنده‌در . (شاتو بریان) بیله اودهای ادبیسیله برابر (روصو) نك مجبور فیوضیدر ...

زوال بك اك درین اختصاصی اون طوقوزنجی عصرك ادبیاتنده ، بالخاصه

ادبیات اخیره‌سنده میدانه قویيوردی ؛ فی‌الحقیقه خیالیونی بکه‌نیوردی ؛ (شاتو بریان) ی ، (هوغو) یی ، (موسه) یی ، (لامارتین) ی هپ سوییوردی ؛ اوقدرکه (لامارتین) ی پارلاق برمورخ عدایتمکه‌بیله‌وارییوردی؛ لکن (ته‌ئوفیل غوتیه) یه ، بالخاصه شاعرلك اعتباریله ، بایيلیوردی ؛ اسلوبده اوتراشیده‌لکه ، اوباشقه برطرز بدیعه ، اوفنه ، اوادایه مبهوت اولیوردی ، قلباً ، فکراً مبهوت اولیوردی ؛ اساساً بتون بومجلوبیت ، اوحیرت سائقه‌سیله (ته‌ئوفیل غوتیه) دن باشلایه‌رق (ته‌ئودوردوبانویل) ی، هله (بودله‌ر) ی، (ورله‌ن) ی ، (مالارمه) یی (موره‌آس) ی اوقومش ، عاشقانه ، مشتاقانه ، واقفانه اوقومش ، آکلامشدی. (الم چیچکلری) نی پك بکه‌نیوردی ، لکن اوترجمه‌یی بکنمه‌یوردی ، (شر چیچکلری) دیيه تصحیح ایله‌یوردی : چونکه (بوده‌لر) خیرك ضدینه شرك ناشدی ، حتی ناشد نشاط آوریدر » دییوردی ..

فقط (فترت) ده اوکا : « الم شردن دها لطیفدر ، جاذبدر ، شاعرك حیاتی ایسه ابتدادن انتهایه پك المناك اولدیغی ایچون اوشعرلره اویله برعنوان ویرمك‌ده پك معنادن عاری اولماسه کرکدر » دییه مقابله ایدییوردی ، لکن لطافتدن زیاده وثوق آرانیرسه بودعواده حق زوالك ایدی .

مشهور (ته‌ن) « چرکین بعضاً کوزلدر، فقط کوزل‌دائما کوزلدر » دیمشدی . زوال بك ینه (بودله‌ر) ه ابتلاده پك ایلری کیتدیکی ایچون او « بعضاً » قیدینی بیله قبول ایتمه‌یور. بیوك‌برشاعر برپاره‌یی‌بیله‌جینیزله‌تشریح‌ایدرکبی تعریف‌ایلرکن کوزل براثرمیدانه قویار،اك مستکره‌برچرکینلکدن‌اك بلندکوزللکی چیقاریر، دییوردی؛ ذاتاده اك ایکرنج تصورلری اك بیوك برقدرت شاعرانه ایله تصویر ایله‌دیکی ایچون اوشاعر زوالپرستی ، شرپسندی او مرتبه تقدیر ایله‌یوردی ؛ (مالارمه) یی ، هله (موره‌آس) ی اك چوق اوبدایع عجیبهٔ اسلوب ، اوهنر نادیده اعتباریله سوییوردی .

شعرده، حتی نثرده بوابتلالر ، بوسودالر زوال‌بکك فکرینه ، طبعنه اودرجه حلول ایله‌مشدی که ترکجه‌ده سنوحاتی ، شاعرلکنی، ناثرلکنی اویله‌جه تهذیب، لکن صوك درجه تحدید ایتمشدی .

« اقليمده حكمى يوقى فرقك ؟.. » ، اويله بر بديع صعبك لسانمزه تطبيقى ممكنميدر ؟ زوال بك اومشكللرى دوشونمه‌يوردى ؛ بر (تەئوفيل غوتيه) كبى ترك شاعرى اولمق . (هەزەدييا) كبى تركجه شعر سويله‌مك ايسته‌يوردى : بعضاً بر كلمه ، بر صنعت ، برقافيه آرايه‌رقدن كونلر كچيرييوردى ، برمصرعى برهفته‌ده زور ا يلاردايديييوردى ؛ ايشته بويله براندیشه ، بر امل ، حقيقة داماں حشره باغلى بر طول امل ايله چاليشيوردى ، چابالايوردى ؛ بالفرض بر جهان قديمك صفحات حياتندن بر مصطبه‌يى ، بر محيطى تصوير ايله‌مك ديله‌يوردى ، دكلى ؟ كونلرجه اجتهاددن صوكره :

هيا كل سرتسر طونغ
كولر قورقونج ، قورقونج

بيتى كبى هم اوصحنهٔ ماضى‌يى بحق خيالده تجسم ايتديرير ، هم‌ده كلمه ، لفظ ، قافيه اعتباريله آهنكدار ، تراشيده ، مقيد برقاچ بيت سويله‌يور ، طورييوردى ، دها ايلرى كيده‌مه‌يوردى .

زوال بك ينه بومسلك ادبك تأثيريله ادبياتمزى ، شعريمزى ، شاعرلريمزى كنجلريمزدن بسبتون باشقه بر طرزده آكلايور ، تقدير ايدييوردى ؛ غالبا اوزاقدن اوزاغه (بودله‌ر) ه بعضاًده طبيعت اعتباريله پك بكزه‌ديكى ايچون اولسه كرك ، نديمى سوييوردى ؛ فضولى‌يى‌ده بحق تبجيل ايتمك انصافنى دائما اظهار ايله‌يوردى ؛ اوبرينك :

بويدن ، خوش رنكدن پاكيزه‌در نازك تنك
بسله‌مش قوينده كويا كيم كل رعنا سنى !

كبى سوزلرينى لفظ ومعناجه اهل ادبنه موافق بوليوردى ؛ حمامنامه‌سنى وادئ اوصافده برخارقهٔ بيان عد ايله‌يوردى ؛ سعدآباد نشيده‌لرينه ايسه مفتون اوليوردى . بريكنك‌ده :

دون سايه صالدى باشمه برسرو سر بلند
كيم قدى دلربا ايدى ، رفتارى دلپسند ،

کنتاره کلدی تا که آچوب لعل توشخند
برپسته کوردم اونده دوکر ریزه ریزه قند
صوردم ، مکر بودرج دهندر ، دیدم ؛ دیدی :
یوق یوق دوای دردنهانکدررسنك !

مسدسنی ، هله او صوك بدیعهٔ رجوع وتردیدی ، بالخاصه مضمونجه خجسته بولیوردی؛ غزللرینی، نعتلرینی برصفوت وصلابت قلبیه‌ایله دائما تلاوت ایدیوردی.

ومن الغرائب ! زوال بلك معاصرین شعرامزدن ناجی‌یی، ثروت، شبان ادبیه‌نك تحف بر کوره‌نك سیئه‌سیله اوته‌دن بری ناحق یره تذلیل ایده‌کلدکلری معلم ناجی‌یی پك بکنیوردی ؛ آتشپاره‌یی ، هله شراره‌یی حتی فروز انی بکنه‌رك اوقویوردی ؛

سکابکزه‌یور شوطاغك باشی
نه زمان باقلسه دوما نلیدر .

ترانه‌لرینی بیله لفظجه ، معناجه ساده‌لك ، انسجام ، لطافت نقطهٔ نظرندن خوش بولیوردی ؛ حتی علناً دییوردی‌که :

« ثروت فنون حقیقت ادبیاتدن عجیب بر ذهول ایله ناجی‌یی مواخذه ایدرکن اخلاق خصوصیه‌یی بیله ایشه قاریشدیرییور . حال‌بوکه الك موثوق بر صورتده ایشیتدیکمه کوره ناجی مرحوم اساساً حسن اخلاق صاحبی برآدم ایمش؛ ولو اویله اولماسه بیله‌مزیت ادبیه‌یی فضیلت‌اخلاقیه‌یه کوره تعیینه قالقیشیرسه‌ق مثلا فرانسه‌ده (روصو) دن باشلایه‌رق (بودله‌ر) ه ، (ورله‌ن)ه ، انکلتره‌ده (اوسقاروایلد)ه وارنجه‌یه قدر جهانك برچوق دهات ادبنی ادبیاتدن خارجه آتملی‌یز .

« حق‌الانصاف دوشونیلیرسه، بوطرفکیرانه مواًخذه‌لردن صرف‌نظر ، ناجی افندی دورینك ، مملکتنك حقیقی برشاعری، بیوك برادیبیدر ؛ شعرنده برشیوهٔ بیانه مالکدرکه طرزقدیمك، پارلاق بردرجهٔ تکاملنه دلالت ایلر . الفاظده صحت ، اداده ترکلك ، مونسلك ، معناده وضوح آثار ناجینك الك رعنا خاصه‌لریدر .

« نفعی ، باقی ، نابی کبی قدمای شعرایی کوکلره چیقاریرکن بو معلم ناجی

نامنی یرنـدینه باطیرمق بیوك حقسزلقدر؛ چونکه اوده اونلردن عمومیتله شعرده اکثریا کری قالماز ، فقط بعض وادیلرده ، مثلا غزلده معاصرلرینه فراخ فراخ تقدم ایدر :

ای عشق ، بیلدیکك کبی یاق ، ییق درونمی .
برکیمسه‌سز بلا زده‌نك خانمانیدر ...

ندالرینی او متین ، مؤثر اولدیغی قدر روح استیناس افاده ایله دیوانلریمزده نادراً کوریرز . »

اسلوبده صنعت ، بلور کبی تراشیده بر پارلاقلق ، الماسی آندیریر برقیمت آرایان زوال بك ایچون ناجی نادرالامثال برشاعر ایدی . مثلا شعرای سائره‌مز شعرده ماده‌دن ، زحافدن توقی ایدییور ، صحت و آهنك افاده‌یه اودرجه دقت ایله‌یورلردی . فقط اوتوقی‌یی ، بودقتی یالکز عربی وفارسی کلمه‌لره حصر ایله‌یوز ، ترکجه‌لره اوقدر تشمیل ایدمه‌یورلردی .. ناجی ایسه ترکجه کلمه‌لره بیله ممکن اولدیغی مرتبه حق بیانلرینی ویرییور ، بوزمینده الك کوچك اماله‌دن پك بیوك مهارتله احتراز ایله‌یوردی . ایله‌یوردی‌ده :

هواده یاپراغه دوندیردی روزکار بنی

یاخود

بایرامده برنظامنه قویدم‌که خانه‌می

کبی سلس ، مونس ، فقط بحق ترکجه ، ترکجه اولمغله برابر نه‌قدر موزون ، نه‌درجه آهنکدار . اسلوب اعتباریله حقیقةً برر بدیعه نشیده‌لر انشاد ایله‌یوردی .

ذاتاً صحت الفاظ اعتباریله ، اعتراف ایتملی‌یز ، کرك متقدمیندن ، کرك متأخریندن ناجی کبی برشاعریمز یتیشمه‌مشدر . غوامض لسان عثمانی‌یی اودرجه معقول ، مفید بر طرزده تتبع ایله‌ینلریمز ، هله بو تتبعاتنی اویله مسعود برصورتده موقع تضیقه وضع ایدنلریمز اولدیمی ؟ . بوکون اولدقجه طوغری ، صرفاده ، نحواده طوغری ترکجه یازه بیلمك ناجی‌یی اوزون اوزادی‌یه اوقومقله ، بحق آ کلامقله میسر اولور . کنجلریمزدن ، بیلنمز نه‌ایچوندر ؟ . بواستاده ناروا برعداوت بسله‌ینلریمز

اسلوبده خطادن ، ممكن دكل ، صاقینه‌مازلر . . لسانمزك قاعده‌جه بعض دقائق واردركه صرف ناجینك همتیله اورتایه قوندی.. بالفرض(دقائق) دیدك، اكثریتله یازدقلری كبی (دقایق، حقایق، فضایح) دیمه‌دك. بوقاعدهٔعربیه‌یی ترجه‌مزه‌مقبول، مؤثر برصورتده نقل ایدن (شراره) شاعری اولدی . فقط (بدایع ، صنایع ، فجایع) كبی نهایتده عین اولورسه همزه‌یی یایه قلب ایتمك اقتضا ایده‌جكنی ینه اوبیلدیردی . (تارمار) كبی فارسی كلمه‌لره غلطله فضولی برواو علاوه ایتدیكمزی ینه بزه ناجی اوكرتمه‌دیمی ؟. (باشلامازدن) یرینه (باشلامادن) ، (ظن‌ایدرسه‌م) دكل ، (ظن ایدرم) دیمك اقتضا ایده‌جكنی اك اوكجه كوسترن . بوواديده قواعد كتابلریمزك هیچ قاله آلمادیغی لسانجه برچوق دقیقه‌لری تدوین ایله‌ین اودر ..

آه ، بیلیرم ، بعضی چوق بیلنلریمز ، یاچوق بیلیر كورونلریمز بوحقائقی استخفاف ایدرلر ، كوچك ، اهمیتسز بولورلر . آواره‌لر بیلمزلر ، آكلامازلركه بوقاعده‌لرك وضعی لسان عثمانی‌یی عادتا احیا ایلر ، بوغوامضه وقوف ایله یازی یازانلریمز البته باشقه برمزیت ، برمعرفت كوسترمش اولورلر .

آثار ناجینك بیوك برقیمت دیكری‌ده ابتدادن انتهایه بر فلسفه‌یی احتوا ایتمسیدر. بوفلسفه خارق‌العاده‌میدر؟ اوجهتی محاكمه ایتمه‌یورز، آنجق موجوددر، منظوم ، منثور معلمك هراثرنده مندمجدر ، ایشته بوفضلی تقدیر ایله‌یورز ..

سراج احمد افندینك اوغلی عمر محویت ، ساده‌لك ، بیچاره‌لك ایچنده یتشیور ، چوجوقلغی نه‌صفوتله ، نه بیوایه كچیریور ، ـ عمرك چوجوقلغی ـ بیلیورز ، صوكره مدرسه نشین اولیور ، وارنه‌ده‌مكتب معلمی اولیور،روسجقده مستنطق كاتبی اولیور ، یاواش یاواش یوكسه‌لیور ، یوكسه‌لیور ، بركون مسعود خراباتی ، معلم ناجی دییه میدانه چیقویریور . چونكه فطرةً برمزیته مالكدر، شاعردر . بزده ایسه شعر دور قدیمده مثلا برسراج چراغنی ، باقی‌یی آلیر ، برمرتبهٔ علیایه رفع ایدیویریردی .. اوده بورفعتی بولونجه ماضی‌یی هپ اونوتور :

بودور ایچنده بنم پادشاه ملك سخن
بكا صونولدی قصیده ، بكا ویرلدی غزل

دیردی .. ناجی ایچون‌ده بویله اولدی ، مدرسه نشین ایكن :

مقصدك تحصيل اطمئنان ايسه
ذكر حقدن اولماسون قلبك تهی
تازه قیل شام وسحر ایمانکی
قل هوالرحمن آمنا به

دیین عمر خلوصی ، وارنه‌ده مکتب خواجه‌لکنده :

الله نه‌در ؟ دینجه غافل .
الله ! دییوب خموش اولور دل

تضرعاتنه قویولدی .

مستنطق کتابتنده ایسه :

جانیلر ایچنده قالدی ناجی
تخلیصنه یوقمی بر دعاجی؟

دییه ناجیانه دوشونمکه باشلادی.. مؤمن ، متقی ، مهددن لحده اویله ایدی، فقط رقیق بر قلبه مالك ایدی .

سالب آرامدر ناجی دل رقت سرشت
مالك اولسه‌م کاشکی برقلبه سنك خاره‌دن ..

دیردی ، بورقت قلب سائقه‌سیله‌درکه اسیرعشق، مجلوب شوق‌اولدی. لکن:

ای عشق، بلای جانم اولدك،
آتشزن خانمانم اولدك .

دیمسنه رغماً جدی ، سورکلی بر عشقه مظهر اوله‌مادی ، بر حسن مستثنایه ربط قلب ایده‌مدی :

انجذابك کوریلیر نره‌ده بر آفت کورسه‌ك
کورمه‌دم سن کبی عالمده بلا خواه کوکل

دیدی، طوردی، بومحرومیتك سوقیله شوقی، تسلی‌یی عشرتده، خراباتیلکده آرامغه باشلادی ، ذاتاً باشقه بر جهتدن‌ده متأثر ، محزون ایدی ، (دجله) یی سیر ایدرکن :

طونه‌لاشدك کوزومده کیتدکجه

دییور ، وطنك او پك سودیكی قسم معززینی دائما خاطرلایوردی . روسیه محاربه‌سنی متعاقب او مهاجرت :

جانان‌ده مهاجر اولدی شمدی
اثر نبوی‌یه مقتفی یز .

سوزشناك ایدی ، ناجی‌یی دائما دلخون ایتدی :

وطن حكایه‌سی خواب‌آور اولدی حضاره
بن آغلادم ینه تأثیر داستانمدن.

بتون بوفطرت، بواضطرابات سائقه‌سیله‌دركه شراره‌مؤلمی عشرته مبتلا اولدی.

دكل‌غریب بولونسه‌م مدام‌مست‌خراب
مسافرم وطنك بر خرابه‌زارنده

دییه متصل ایچیوردی ، ایچدكجه‌ده :

قراریاب اوله‌مام گرچه مست سرشارم
حسد ، اورنده‌كه آسوده‌در مزارنده

دیمكه قدر كیدییوردی ، نهایت قربان‌باده اولدی ، وقتندن اول سوندی ، كیتدی ؛ عشرتك حرام اولدیغنی بیلیوردی ، فقط او اعتقاد قدیمنه رغماً ینه ایچیوردی ، چونكه ذاتاً پك سودیكی بر معاصریله همزبان اوله‌رق :

لقمهٔ غم‌كه كلوكیر ملال اولدی بكا .
شیرمادر كبی‌می‌شمدی حلال‌اولدی بكا

دییور ، ینه عین لسان ایله :

كبریا عشقنه ای مغبچكان می كتیرك .
ویرمه‌یك، فاصله برلحظه پیاپی كتیرك.

فریادینه بیله جرأت ایله‌یوردی ، لكن زندیق دكل ، صاف ایدی ، محرماتی غفران الٰهی‌یه صیغنه‌رق :

تكرینك مغفرتندن‌ده بیوكمی كنهم ؟

دییه ارتکاب ایلردی؛ فقط تکمیل انفاس حیات ایلرکن :

برنفس توحیددن آیرلمادم الله بر

دیدی. صوك نفسنده بیله برمصرعده هم کران برخراباتیلکی درین براتقا ایله مزج ایدن فلسفه‌سنی ، هم‌ده صحت وصنعت الفاظه مرتبهٔ مجلوبیتنی ، عمرینك او تمایل مضاعفنی بلیغ بر طرز ایله افاده ایله‌دی .

ادبیاتده تدقیق ، توغل ناصل اولور ؛ بر شاعرك حقائق ماهیتی نه‌صورتله کشف اولونور ؛ آثار غربیه‌یی جداً تتبع ایدن او کنج ترك مکملاً بیلیوردی ، بیلدیکی ایچونده ناجی‌یی بویله اوزون اوزادی‌یه اوقومش ، آکلامشدی .

فقط غریب او ایدی‌که (آتشپاره) لری ، (شراره) لری یازان شاعر ایچون بوتقدیراتیله کوزیلیوردی .

زوال بك فرانسه ادبیاتنده او درجه زوالپرستلکیله برابر ادبیاتمزده بویله منصف ، معتدل ، محافظه‌کار ایدی ؛ مع‌الاسف بتون بومزایایه رغماً قیصیر ایدی ؛ هیچ بر زمان بر نتیجه‌یه ایریشه‌مزدی ؛ براثر میدانه قویامازدی ؛ چونکه فکراً فرنکلرك (وولونته) دیدکلری عزمه مالك دکلدی ، هیچ دکلدی ؛ بر اندیشه‌یی مداومانه، مصرانه تعقیب‌ایده‌مزدی؛ براملە جدایله، جهدایله ایره‌مزدی.

مرامك الذن نه قورتولور ؛ انسان عزم ایدنجه نه‌یه اولسه موفق اولور . زمانمزك کزیده برفیلسوفی :

« برعزم قوی و متمادی‌یه نه مقاومت ایده‌بیلیر ؟ طبیعتمی ؟ انسانلرمی ؟ حتی مشی‌شئونمی؟ اصلا . »

دییور ، ایشته زوال بك بوحقیقت فلسفیه‌یه ازلدن بیکانه ایدی؛ (نیچه) یی ، اوآلمان فیلسوفنی اوقومغه جداً محتاج ایدی ، تاکه عزمك فوائدینی ، محاسنی تقدیر ایتسون .

عزمسزلك هرکس ایچون برنقیصه‌در، فقط بالخاصه برکنج ایچون برفلاکتدر؛ چونکه صاحب عزم اولمایان حیاتده برموفقیته ایره‌مز ، پریشان اولور ، کیدر .

زوال بك (لافونتن) قهوه‌سنده‌کی بواجتماعلرك هرجهتجه، مزاج، اکلنجه، آلای اعتباریله‌ده شنلکی ایدی ؛ اساساً حقیقی بر وقعه‌یی دائما اویله کولونج بر

طرزده تعریف ایدر ، اویله تمسخره دوشوریردی‌که بتون سامعینی کولدیریردی؛ مثلا اوکیجه شوماجرایی نقل ایله‌یوردی :

— بوکون (علوم اجتماعیه) مکتبنده برحادثه اولدی‌که بنی ملیت مناسبتیله پك اوطاندیردی ؛ هانی استانبولدن کچنلرده عبدالسبحان سابح افندی اسمنده بربدلا کلمشدی؛ بیلمم هانکی هیئتك مبعوثی، مرخصی صفتیله اوکنه کانه دعوتلر ویرییور ؛ اوته‌ده ، بریده قاش ، کوز یارار برفرانسزجه ایله نطقلر سویله‌یور ؛ دارالفنونی ، مدارس سائره‌یی طولاشیوردی . ایشته او حریف برکون او مکتبده (ژان ژاق روصو) یه دائر بر درسده ایدی ، تماماً اوکمده اوطورییوردی .

خواجه(روصو)نك سیاست اجتماعیه‌سندن بحث ایله‌دی ، بو صیره‌ده علوم اجتماعیه‌نك بعض غوامضنی آکلاتدی. بومباحثی دیکلر کبی کورونیرکن اوقوص قوجه سابح افندی باشنی اوکنه‌طوغری اکه‌رك میشیل میشیل اویومغه، برآرالق خورلامغه بیله باشلاماسونمی؟ هرکس اوطرفه طوغری باقمغه ، کولمکه قویولدی، برکت ویرسون‌که آرقه‌دن پالطوسنی برچکدم، آدمجغزی اویاندیردم:

— آمان سابح افندی ، دقت بیوریکز ، اویومایکز ، عالم سزه باقیور .

دیدم ، اوده محجوب دوشر کبی اولدی، اوکسوردی، سیلکندی ، کندینی طوپلادی ؛ لکن حالا صاغدن ، صولدن مستهزیانه ابتساملره هدف ایدی، فقط بلایه باقیکز، غالبا بواستخفافلرك انتقامنی آلمق ایسته‌دی؛ برمدت صوکره، درس بیتر، بیتمز آیاغه قالقدی، ینه او پژمرده فرانسزجه ایله:

— استاد محترم! مساعده بیوریرمیسکز؟ بعض معروضاتم وار.

دیدی، مخاطبنك جوابنی بیله بکله‌مه‌دن شوسوزلری صاووردی :

— استاد افندی، طلبه افندیلر ، علوم اجتماعیه‌یه دائر بو تعمیقاتکز، بوتتبعاتکز شایان تقدیردر ، (ژان ژان روصو) کزك فضلنی ، اقتدارینی تسلیم ایدرم ، بنمله برابر بتون وطنداشلرم، حتی بتون شرقلیلرده تسلیم ایدرلر . فقط انصافکزدن‌ده عین معامله‌یی بکلرز : شرقمزده علم اجتماعه، لدنیات اجتماعیه‌یه او درجه خدمت ایدنلر اولدی، بوعلمك تاریخنی تدریس ایدرکن نیچون اونلردن‌بحث‌ایتمه‌یورسکز؟

نیچون مثلا (ابن خلدون)ی اوقومایور، ظن ایتمیورسکز؛ بویله بر ذهول عرفانکزه یاقیشیرمی؟

« دون‌ینه بودرسخانه‌ده‌کی تاریخ‌موسیقی‌تعریف اولونیوردی، (شوپنهائر)ه، (برلیچ)ه وارنجه‌یه قدر جهانك موسیقی شناسلری قله آلندی؛ فقط کیمسه اوبیوك (فارابی)ی ذکر ایتمه‌دی. (فارابی)که موسیقینك...»

سابح افندی اویاوه‌لردن صوکره بوحوصله‌یه صیغماز پوطی قیزار، قیرمز، خواجه طایانامادی، کولومسه‌دی، فقط سامعین بر قهقهه‌در قوپاردیلر، آیاغه قالقدیلر، اورتالق قارما قاریشیق اولدی؛ اوته‌کی، بریکی «بومجنون کیمدر؟» دییه صوریپورلردی.

ترك اولدیغنی آکلاماسونلر دییه همان افندی‌یی قولندن یاقالادم، دیشاری چیقاردم. فقط او مبارك، بواضمحلالدن ذره قدر متأثر اولمق شویله طورسون، «سبحان من...» یولده بکا شو سوزلری سویله‌مسونمی؟

— نورعینم، شاهدمسك، کوردکیا، ناصل حقائق شرقیه‌یی میدانه دوکه‌رك بتون شو غربلیلری، خصملری الزام، اسکات ایله‌دم، حریفلر جواب ویره‌مدیلر، ایشی سفسطه‌یه بوغدیلر. مسئله‌یی اطرافیله تشریح ایدرکن (صباح)، یازه‌جغم، استانبولده بزی بکنمه‌ین یادکارلر عبدالسبحان سابح کیمدر؟ عبدالسبحان سابح اوروپایه چیقارسه نه‌ایش کورر؟ عبدالسبحان سابح دینه، ملته ناصل خدمت ایدر؟ آکلاسونلر.

بوتفاخردن صوکره‌ده ینه فریح، فخور آرابه‌یه قورولدی، طبیعی بوفتوحاتی آکلاتمق ایچون، طوغری سفارت سنیه‌یه کیتدی.

اوکیده طورسون، بوواقعه‌یی مبهوت، ملول تفکر ایله‌دکجه ایچمدن:

ای خردبخش اصفیای عباد،
نه تحف بنده‌لر یاراتمادەسك:

دیدمدی.

فی‌الحقیقه بوذات شمدی درسعات مطبوعاتنه بوحادثه‌یی ایسته‌دیکی، آکلادیغی کبی تفسیر، توصیف ایدرك یازار. بویازیلری اوقوینجه: «عشق اولسون، ایشته

عبدالسبحان افندی بتون اوزوپیه کنجلریمزدن زیاده اوروپالیلره کندینی کوسترمش فضل ذاتیسنی ده ، فضل ملیسنی ده تقدیر ایتدیرمش . وطنپرورلك بویله اولور . »
دییه‌نلریمز بولونور ، هم ده پك چوق بولونور . بز عامهٔ عثمانیه‌یه اوروپایی ، اوروپا حقائقنی ، کمالاتنی بویله آکلاتیورز . صوکره ده ملکمزده ترقیات فکریه‌نك فقداننده شکایت ایله‌یورز ، نه‌صاف آدملرز . . »

خاقان بك دیکرلری کبی اوکجه کوله‌رکدن ، کیتدکجه ده متأثرانه دوشونه‌رکدن زوال بکی دیکله‌دی . صوکره شو مطالعه‌لری بسط ایله‌دی :

— زوال بك اوغلمز طبیعی بر معتاد مجلسی بر پارچه نشئه‌له‌ندیرمك ایچون مبالغه ایدییورلر . بو وقعه البته او صورتله جریان ایتمه‌مشدر . عبدالسبحان سابح افندی مملکتمزجه شویله بویله معروف بر ذاتدر ؛ آلمان اولسه‌ده (شوپنهائوئر) ك موسیقی شناس ، (برلیچ) ك ده (برلیوز) اولمادقلرینی البته تمییز ایدر ، ایتمه‌سه بیله اویله بر محفلده بویله بیاناته جسارت ایده‌مز .

زوال بك حادثه‌نك صحتنی مصرانه ادعا ایله‌دی ، خاقان بك ایسه مطالعاتنده شویله‌جه دوام ایتدی :

— نه اولورسه اولسون ، یالکز کنج شاعریمزك اوصوك ملاحظه‌سنی تأثرله تلقی ایتمه‌مك محالدر . ایشته هپکزك یوزیکزه قارشی سویلرم : سز کنجلریمز که بو جهان معرفتده اکمال تحصیل ایله‌یورسکز ، وظیفه‌کزی کاملاً ایفا ایتمه‌یورسکز ، کمالات تجربیه‌یی عامهٔ عثمانیه‌یه آکلاتمغه تحصیلکزی بیتیردکدن صوکره بیله چالیشمایورسکز ؟

مثلا ، زوال بك ، سز نه بکله‌یورسکز ؟ نه ایسته‌یورسکز ؟ نه آرایورسکز ؟ ایکی ، اوچ سنه‌در (پارس) ده (روصو) یه دائر اویله مصاحبه‌لر ، اویله درسلر ، اویله عمومی تتبعلر اولدی . (روصو) عالمده حقوق اساسیه‌نك پیریدر . برنوع موجدی ، واضعیدر . بز ایسه ، کوچك ، بیوك ، اصناف ، تجار ، کاتب ، کبار بو حقوقی اطرافیله بیلمکه محتاجز . وقتکزی بویله بوش یره هبا ایده‌جککزه الکزه قلمی آلسه‌کزده درسعادت غزته‌لرندن برنده او بیوك فیلسوفك حیاتنی ، افکارینی ، آثارینی تعریف ، تشریح ایتسه‌کز بو ملکه ، بو خلقه نه بیوك خدمت اولور .

(روصو) برنچق عصردن بری ، ساده فرانسه‌ده‌می ؟ فقط بتون جهانده حدوثه کلن انقلاب سیاسیلرك ، تعبیره مساغ وار ایسه ، محرك ازلیسیدر؛ بزبیله، ولو بیلمه‌یه‌رکدن اولسون . بوفیلسوفك افکار وآثار سیاسیه‌سیله تهیجه کلدك، اودرجه‌ده‌که انقلاب اخیریمزی وجوده کتیردك. مشروطیت، مشروطیت دییورز. مشروطیت اساساً جهانك ذهننه بویله واضحاً ، بویله عمومیتله ناصل یرله‌شدی ؟ حاکمیتك ، حکمدارلك ، افرادك نه‌اولدقلرینی ، نره‌دن کلدکلرینی عامه نه‌سایه‌ده آکلادی؟ فرانسه‌ده انقلاب کبیری وجوده کتیرنلر فکر اساسیلرینی هانکی منبعدن استنباط ایله‌دیلر . فی‌الحقیقه اون سکزنجی عصرك فرانسز، انکلیزو سائره دیکر فیلسوفلری‌ده بویولده پیشوا اولدیلر . فقط (روصو) قدر دکل، (روصو) کبی دکل . . .

بتون اواعاظم رجال اختلال اویرلرینك اوزاق ، یقین اقرباسندن . فقط بریکننك طوغریدن طوغری‌یه معنوی اولادی‌ایدیلر. او انقلاب کبیر کافهٔ صفحاتیله خیر وشریله ، محاسن وسیئاتیله ، سور وماتمیله‌هپ اوفیلسوف مردمکریزك محصولی ایدی . بوکون بیله حقوق عمومیه الك بیوك فیضنی اوقطب محتشمدن آلیر . (شرائط اجتماعیه) دن (اعترافات) ه قدر بتون او مخلدات فکریه تقریباً برنچق عصردن بری فوج فوج حکومتلرك ، خلقلرك مناوبةً مخربی ، محرکی ، بانیسی ، ناظمی اولدی .

(جنوه) دن فقیر بر چوجق ، اولا اوفاق بر تاجر کاتبی ، صوکره حکاك چراغی . دها صوکره ایشسز ، کوچسز برسرسری ، نهایت اوشاق ، راهب ، موسیقی معلمی ، ترجمان ، مبیض ، سفارت کاتبی ، بسته‌کار ، صندوقکار ، ایشته (روصو) بویله پژمرده برحیات کچیرمشدی؛ فقط انسانك فکرك . آثارفکریه‌نك نفوذینه ، ابدیتنه ناصل قانع اولماسون ؟ ئولدکدن صوکره عالمك مفاخر اعاظمندن عد اولوندی .

(روصو) یه کوره انسان معصوم ، صاف ، مکمل طوغار ؛ بالآخره هیئات اجتماعیه‌نك تأثیرات احکامیله بوزولور . اوحالده بشریته خدمت ایتمك ایچون الك کسدیرمه طریق نه‌در ؟ اوآداب وشرائط اجتماعیه‌یی اوصورتله تنسیق ، تنظیم

ایله‌ملیدرکه فطرت اصلیهٔ آدمی اخلال ایتمه‌سون . (روصو) اول امرده جمعیات بشریه‌نك وجود وتكاملنی هرنقطهٔ نظردن تنقید ایله‌دی، بشریتك بتون فلاکتلرینی‌ده او تکامل مدخوله عطف ایتدی ؛ لکن بوقدر ، بویله ییقمقله قالمادی ، صوکره یاپمغه باشــلادی ؛ هر تألیف ایله جمعیتك بنیانه دائر وضع احکام ایتدی ؛ مثلا (نوئل ئه‌لوییز) ده طبیعته امتثالك ، محبتك ، طبیعتدن استفاضه‌نك حیاته خدمتنی کوستردی .

(روصو) نك تأثیریله‌درکه فرانســه‌ده بالآخره طبیعته ابتلا ، قیر عالملری ، صحرا حیاتلری آرتدی . طبیعت اخلاقی تنزیه، عوائدك چوروکلرینی تصفیه ایدر ؛ حاصــلی ، بشری مادةً ، معنیً اعلا قیلار : « ناظم عالمك ید ازلیســندن نه چیقدیســه اعلا ، علی‌الاعلادر ؛ فقط ایدیٔ بشرده نه اولسه بوزولور . »

ینه (امیل) یا (تربیه) کرك تربیهٔ شخصیه ، کرك تربیهٔ ملیه ایچون بر دستور عد اولوندی . انقلاب کبیر تربیهٔ عمومیه ایچون نه‌یاپدیسه هپ بو اثردن استفاضه ایده ایده یاپدی .

(روصو) جمعیت بشریه‌یی اصلاح ایچون علی‌الاطلاق بتون افراده تاصباوتدن اعتباراً مکمل بر تربیه ویرمك طرفداری ایدی . انقلاب کبیرك ایلك مجلس ملیسی: (قونستیتو آنت) ، تربیهٔ عمومیه‌یی وظائف حکومتك اســاسی قیاس ایله‌دی . (قونوانسیون) ده ، او شورای محتشمده ایسه مفرط ، معتدل متفقاً بتون اعضا تربیهٔ عامه‌یی اصلاحات اساسیه‌نك روحی عد ایتدیلر :

« اسارت واعتقادات باطله محصول جهالتدر، بیلمك اوزنجیرلردن قورتولمقدر. محاکمهٔ فکریه‌یه آلیشمق حقوق بشره آکاه اولمقدر ، قوانینك اصلاحی عامه‌جه ترقیات فکریه‌یه تابعدر . .

دیدیلر ، (دانتون) : تربیه اکمکدن صوکره بر قومك اول حوائجیدر . . دییه باغیردی ؛ نهـایت ، (قوندورسه) بر لایحهٔ قانونیه تنظیم ایله‌دی‌که تحصــیل معـارفی علی‌الاطلاق بتون افراد جمعیته تعمیم ایدییوردی . هپ بوفیوضك منبعی (روصو)، (روصو) نك فکرلری ، اثرلری ایدی .

فقط بو فیلسوف مهیب الـ مؤثر نفوذینی سیاسیاتده ، شرائط اجتماعیه ده کوستردی .

(روصو) دییورکه : شرائط اجتماعیه ایله قوانین طبیعیه‌یه قارشی کلمکه مساغ اولەماز . طبقی مقاولات خصوصیه ایله قوانین عمومیه‌یه قارشی کلمکه مساغ اولمادیغی کبی ... قوانین طبیعیه نه‌در ؟ بین‌البشر حریت ، مساوات ، اخوت دکلمی ؟ اوحالده بو حقوق طبیعیهٔ بشره مغایر برطرزده عقد شرائط اجتماعیه ایله‌مك ، حکومتلر تأسیس ایتمك جائز اولمامق کرکدر .

برهیئت اجتماعیه تشکیل ایتمکه قالقیشان افرادك اقدم وظائفی نه‌در ؟ اوجمعیتك شرائطنی اووجه ایله تعیین ایتمکدرکه هرعضوك شخصی‌ده ، اموالی‌ده بتون اعضانك قوهٔ مشترکه‌سیله حمایه ومدافعه اولونسون . بوصورتله اعضادن هربری اوهیئته کیرمکله برابرینه صرف نفسنه اطاعت ایتمش ، اولدن حرایسه ینه اویله قالمش اولور . بویله یاپمق ایچون نه‌لازمدر ؟ تابع ، متبوع مالللرینی ، حیاتلرینی ، شخصلرینی مراد عمومینك تصرف لایتغیرینه منقاد براقملی ، فقط اعضادن هربری‌ده عمومدن افتراق قبول ایتمز برجزء عد ایدلملیدر .

(روصو) یه کوره بویله برمقاوله معقولدر ، مشروعدر ، تهلکه‌دن عاریدر . چونکه هرفرد عمومه قارشی ناصل تعهد آلتنه کیرییورسه عمومده هرفرده قارشی عین تعهداتی قبول ایله‌یور . ینه چونکه فی‌الحقیقه بتون معاقدلر ، مقاوللر بربرلرینه مربوط اولیورلر ، فقط کیمسه کیمسه‌یه تابع دکل ، خط حرکت وهدف عمومك مرادی اولدیغی ایچون هرکس اولدن ناصلسه ینه اویله حردر ؛ خلاصه ، چونکه هرجزء کل ایچون حرکت ایتدکجه اصلا برهیئت سیاسیه کندینه مضرت ایده‌مز .

ایشته حاکمیتك روحی بواساسده مکنوزدر . حاکمیت مرادعمومی ایله مرادفدر ، اویله اولدیغی ایچونده نه انقسام ، نه‌ده انتقال قبول ایدر . بر هیئت اجتماعیه‌نك کافهٔ افرادینه شاملدر .

شمدی کوسترمك ایسترکه بودرجه نظری برهیئت مجتمعه ناصل اجرای حکم ایده‌بیلیر ؟ قوانین ایله ، باشقه صورتله دکل ، . قانون نه‌در ؟ منفعت عمومیه‌یه متعلق برماده ایچون مراد عمومینك حکم علنی ومهیبیدر .

شاید اوماده عمومك منفعتنه تعلق ایتمزسه ؛ یا حکم واقع عمومك دکل ، فقط بر حزبك مرادی ایسه او قانون قانون اولهماز ، اویله بر قانونك احکامی ایسه مشروعیتدن عاریدر .

ایشته بو نظریهیه کوره دور سابقهدهکی قانونلریمز هپ قوانین مدخوله وغیر مشروعهدن ایدی . چونکه عمومك دکل ، بر شخصك ، یا بر شرذمهٔ قلیلهنك مرادی ایدی .

مقصد قانون عمومك خیرینی اك موافق صورتده تأمین ایتمك اولدیغی ایچون باشلیجه مقتضیات قانون حریت ومساواتدر . حریتنه مالك اولمایان بر فرد هیئت عمومیه ایچون ضایعاتدندر ، مراد عمومی‌یه اشتراك ایدهمز ، ایدهمهیجهده بتون مقاولهٔ اجتماعیه فاسد اولور . مساوات ایسه ، حریتك لازم غیر مفارقیدر .

ایشته (روصو) قوهٔ تشریعیهیی بو اساسه کوره تشکیل ایلر ، حاکمیتی عامهیه، ملته تفویض ایدر . قوهٔ اجرائیهیه کلنجه :

فی‌الحقیقه قانونك هدفی عمومیدر ، حکمی عموم ایچوندر . مع مافیه تطبیقات قانونیه شخصه ، موضوعات خصوصیهیهده تعلق ایلر . اوحالده قانونی وضع ایدن قوته ، هیئته ، قوهٔ تشریعیه اوقانونی ، تطبیقه خدمت‌ایدر ایکنجی برقوت علاوه ایلهمك کرکدرکه اوده قوهٔ اجرائیهدر ، حکومتدر .

حکومت بر هیئتدرکه حکمدار ایله ، متبوع ایله توابعنك آرالرنده وساطته خدمت ایلر . فقط حکمدار بوقاریدن بری قوهٔتشریعیهیه اشتراك ایتمك اعتباریله بتون افرادجمعیتدر؛ توابعدن مرادایسه عینی‌قوهٔتشریعیهیه‌منقادبولونمق صورتیله ینه بتون افراد جمعیتدر . خلاصه هپ بردر . یوقسه اوتهدن بری بیلدیکمز متبوع مفخم ایله تابع حقیردکل.. موضوع حکومت مصالح عمومیهنك ادارهسیله حریت مدنیه وسیاسیهنك محافظهسیدر .

اساساً صرف بر واسطهدن عبارت اولدیغی ایچون حکومت او صورتله تشکیل ایدلملیدرکه‌دائماحکم قانونی‌اجرا ایتسون، اصلا قانوندن باشقه‌اجراآته قالقیشماسون، ایمدی ، قانونه رعایتی تأمین ایتمك ، بر مراد خصوصینك مراد عمومی یرینه قائم اولمسنه ممانعت ایلهمك ایچون اك مؤثر چاره نهدر ؟ ناظرلر ، حاکملر ، حاصلی قوهٔ

اجرائيه‌يی درعهده ايدنلر ملتك ساده مرخصی اوللی . دائماعزل ايديله‌بيلملی ، دائما مسئول طوتوله بيلمليدرلر . اوحالده مشروع بر حكومت اك واسع ، اك حقيقی معناسيله حكومت مشروطه‌در .

حكومت مشروطه اركان تشكيليه‌سنه كوره مختلف شكللرده اوله‌بيلير : يعوام ايله اولور ، شايد نفوذ حكومت بتون اهالی‌يه ، اكثريت عظمای اهالی‌يه توديع ايدلمش ايسه ..... اوزمان افراد حاكمه‌نك ، يعنی حكومته اشتراك ايدنلرك عددی افراد عاديه‌دن ، اشتراك ايتمه‌ينلردن فضله‌در . بزده غريب غريب تفسيرلره اوغرايان (دەموقراسی) ديدكلری ايشته بوكيفيتدر .

حكومت يا اصالت ايله ، يعنی بر صنف ممتازك النده اولور : عمومك مرادی او ايشه اك صالح عد اولنان بر حزب قليلك واسطه‌سيله موقع اجرايه قونورسه ... اوتقديرده بالطبع افراد عاديه افراد حاكمه‌دن دها چوقدر . (آريستوقراسی) ده بوخاصه‌يه ديرلر .

حاصلی ، حكومت ، حكومت مطلقه اولور ، وحدتله ، بر حكمدار ايله اداره اولونور ، قوای حكومت بر آمر بالذاتك يدنده تجمع ايده‌جك اولورسه .. بوشكلده (مونارشی) نامی ويريلير ..

طلبه‌دن بری — پكی خاقان بك افندی ، (روصو) بويله سويله‌يور ، فقط بوحكومتلرك اك موافقی هانكيسيدر ؟ اوجهتی تصريح ايتمه‌يورمی ؟

خاقان بك . — او موافقت زمين وزمانه كوره‌در . مملكت اولوركه حكومت جمهوريه‌ده ، حتی جمهوريت عوامده اك موافق طرز اداره‌يی بولور ، حالا فرانسه‌ده اولديغی كبی . . . ينه مملكت اولوركه مشروطيتله برابر حكومت ملوكانه‌دن‌ده آيرلمق ايسته‌مز : انكلتره كبی .. (روصو) جمهوريتك ، فقط بر صنف ممتازايله ، بر صنف ممتازك تفوقی ايله جمهوريتك طرفداری ايدی ، جمهوريتی علی الاطلاق اوفق حكومتلره موافق كوريوردی . فقط بيوكلر ايچون حكومت ملوكانه‌يی تنسيب ايله‌يوردی .

طلبه‌دن بر ديكری . — خاقان بك افندی ، مثلا آمريقاده حكومات مجتمعه بر دولت معظمه‌در ، اويله ايكن بر جمهوريتدر ، هم‌ده بر جمهوريت عوامدر .

خاقان بك.— ئەوت، ملاحظەکز طوغریدر. (روصو) پاشاسەیدی دەاونمونەیی کورسەیدی ، بلکه او یولده تعدیل فکر ایدردی ، ولو بر صاحب دهاده اولسه انسان بویله ذهوللردن منزه قالەماز .

زوال بك . — خاقان بك افندی، مساعده بیوریرمیسکز ؟ عرض ایدەجکم بر ملاحظه وار : (روصو) نك افکار سیاسیەسنی پك کوزل تمهید بیوردیکز، فقط بتون بو تمهیدات باشلیجه حقوق اساسیه کتابلرنده ، علی الخصوص اوفیلسوفه دائر نشر ایدیلن آثار سیاسیەده بول بولنه مندرجدر. وطنداشلریمزدن فرانسزجه بیلنلر اوکتابلری مطالعه ایدەبیلیرلر ، بیلمەینلر ایسه ذاتاً بومباحثی آکلایامازلر .

خاقان بك . — ایشته حضرت شاعر ، ینه حالت مخصوصهٔ روحیەکزه ، عزمسزلککزه مؤثر ، مفید برسعیدن بزکینلککزه قاپیلەرق طوغرییی اکریدن تمیز ایدەمیورسکز : اول امرده حقوق اساسیه وسائره کتابلری بومبحثلری خلقمزه سزك بزم بسط ایدەجکمز کبی ایدەمزلر ، اویله وضوح ایله ، صمیمیتله آکلاتامازلر ، او روحلره بزم قدر آشنا اولەمازلر . درجهٔ ثانیەده مملکتمزده یالکز فرانسزجه بیلنلر ایلەایش کورمکه، حاکمیته، حکومته قالقیشەجق اولورسەق، عامهٔ عثمانیەیه اهمیت ویرمزسەك مشروطیتمز نەحاله کیرر ؟ ذاتاً بز خزینهٔ عرفان ملیمزی چوغالتمغه چابالاملی یز ، لسانمزه معارف عالمی نقله چالیشملی یز . روسلری کورمیورمیسکز ؟ حریفلر دها ایلك خطوەده بتون جهانك قانون اساسیلرینی لسانلرینه ترجمه ایلەدیلر ، بووادیده بیوك مجلدات وجوده کتیردیلر ، یوق زوال بك ، عفو ایدرسکز، بو محاکمەکز غلطدر .

زوال بك.— غلط اولسەده نجه مقبولدر . خاقان بك افندی ، نه دیرسەکز دیبکز ، عندمده مثلا (هەرەدیا) کبی لفظاً ومعنیً تراشیده برنظم نوین یازارق مملکتمه تحفه ایتمك (روصو) یی بیك کره تفسیر ایلەمکه مرجحدر . چونکه بو یولده یازی یازانلر نەقدر حسابسز ایسه ، او وادیٔ مستثنایه ارتقا ایده بیلنلر هر مملکتده او درجه آزدرلر . اما اویله بر بدیعهٔ شعریه میدانه قویمق هراجتهاده رغماً بکا نصیب اولماز ایمش ، او نصیبسزلك ایچنده چیرپینه چیرپینه سورونمك ، سورتمك ، حاصلی کبرمك ، کیتمك اوبر نصیبەلرله مراده ایرمکه ینه نجه ازلدن مرجحدر .

خاقان بك . — بزه كوره، دقت ایدیکز ، اوروپایه دکل، بزه کوره شاعرانه دوشونیورسکز . چونکه اوروپانك شاعرلری‌ده فی‌الحقیقه فوق‌العاده ، حتی‌بعضاً فوق‌الطبیعه دوشونورلر. لکن هیچ بر زمان سلامتدن ، فکر سلیمدن آیرلمازلر.

مروت بیوریکز ؛ اولا قبول ایده‌مه‌یزکه حقیقةً مثلا بر (امیل فاکه)دها اعتباریله بر (هەرەدییا) دن آشاغی اولسون ، هله هیچ قبول ایده‌مه‌یزکه اوندن آز ملتنه ، ملیتنه ، لسانته خدمت ایتمش بولونسون .

ثانیاً : (هەرەدییا) نککیلرکبی، تعبیریکز وجه ایله ، لفظاً ومعنیً تراشیده، بلورانه‌تراشیده‌نظم‌نوینلرك‌مملکتمزده نفعی‌ینه‌مثلا (فاکه) نك ، یا (ژول‌لومتر) ك حاصلی بیوك برمنقدك (روصو) یه دائر یازدیغی جدی، متین مطالعه‌لر ، محاکمه‌لر کبی آثار جیده‌نك خدمتنه فائق اوله‌ماز ، بالعکس . . .

بزده ، هایدی ادعاکز صحیح اولسون ، هرکس اویله بیوك امللره کوز دیکرسه کوچك ایشلری کیم کورور ؟

حلواجی‌یه طبله‌کار لازم ،

اول کاره‌ده اقتدار لازم .

مادام‌که اوبرینی یاپامایورز ، برعقل سلیم صاحبی ایسه‌ك ، بریکنه وقف سعی ایتملی‌یز . بالفرض سز ایشته بردرلو بر (هەرەدییا) اوله‌مایورسکز . حیاتکز ، شبابکز تباه اولیور ، کیدییور . هیچ دکلسه مملکتمز ایچون ممالك متمدنه‌ده بوی بوته امثالنی کوردیکمز اومحیط کل ، اومفید جهان ارباب قلمدن اولکز ، بویله اولمقدن انظار معاصرین واخلافده قازانیر ، فقط غائب ایتمزسکز .

(روصو) یه دائر تدقیقاتی ، تتبعاتی استخفاف ایدییورسکز ، فقط البته بیلیورسکز : انکلتره‌لر ، فرانسه‌لر ، آلمانیالر ، آمریقالر . . . بوکون ترقیات فکریه‌جه برمرتبهٔ بلنده ایردیلرسه ، بزی ، شرقمزی عصرلرجه، کونلرجه‌کریده براقدیلرسه محضا (روصو) کبی دهاتك سایه‌سنده ، همتیله ایردیلر ، براقدیلر .

بواعاظمك مخلداتنی تدقیق ، تتبع ایتمه‌دکجه بر ملت عصریمزده احتیاجات مدنیه‌ئی تمثل ایده‌مز .

ملکمزده برانقلاب وجوده کتیردك ، بوکون مشروطیتله اداره اولونیورز ،

فقط عمومیت اعتباریله (روصو) یی اوقومادقسه ، باری طولاییسیله اوقوسون ، (روصو) دن مستفیض اولمادقسه ، مقاولهٔ اجتماعیه‌یی مجملاً آکلامادقسه انقلاب حسن نتیجه ویره‌بیلیرمی ؟ بو مشروطیت جدی بر مشروطیت اوله‌بیلیرمی ؟ حکومتجه دها ایلك خطوه‌ده کیفمزه، کیفیاتمزه انکل اولونجه حریتی آیاق آلتنه آلمازمی‌یز ؟ (روصو) نك شرائط اجتماعیه ایچون بر بنیان لایتغیر عد ایتدیکی حقوق طبیعیهٔ بشری تحدید ایدر قانونلر وضع ایتمکه قالقیشمازمی‌یز ؟ قانون ایله قانونسزلغی بربرینه قاریشدیرمازمی‌یز ؟

یوق ، زوال بك ، سزك ذکاکزدن ، تحصیلکزدن بکله‌دیکمز دها جدی محاکمه‌لردر .

زواللی شاعر طبعاً منصف اولدیغی ایچون خاقان بکك بو محق انتقادلرینه مقابله ایده‌مدی ، ذاتاً خطاسنی آکلاینجه جانی صیقیلمامق ایچون اعتیادی وجه ایله فکرینی باشقه وادیلره سوق ایله‌مشدی ، فی‌الحقیقه صورةً خاقان بکه باقیوردی اما آرتق اوسوزلری دیکله‌مه‌یوردی .

زوال بکك سکوتی کورنجه (فترت) فرصتدن استفاده ایله خاقان بکدن شو استیضاحه قالقیشدی :

— بك افندی ، بعض مورخلر (روصو) نك فرانسه انقلاب کبیرینه ، اوانقلابك ارکاننه نفوذنی اودرجه ایلری کوتوریورلر، کوتوریورلرده دییورلرکه: مثلا خطیب شهیر (میرابو) نك نطقلری ، مجتهد معروف (سییه‌یس) ك نظریه‌لری هپ روصودن استنباط ایدلمشدر ، اك بیوك (ژیروندن) لر ، اوحزب معتدل اکابرینه اونفوذ ایله حرکت ایله‌دیلر ؛ حتی طاغلیلر دیدکلری مفرطلر ، (دانتون) لر ، (روبه‌سپی‌یر) لرده اویله یاپدیلر ؛ اوچ بیوك مجلس ملیٔ اختلالده آیری آیری هپ (روصو) نك تصورلرینی موقع اجرایه قویدیلر : ابتدادن صنف صنف بیان‌رأی ایتمکه‌بدل شخص شخص رأی ویرمك‌اصولی ؛ بنیان‌ابدیٔ عدالته توفیقاً برقانون اساسی تأسیس ایتمه‌دن آیرلمامق ایچون‌عهدلر، یمینلر ؛ (١٤) تموزده اهالیجه (باستیل) ك اویله کومبور ، کومبور هدمی‌که ادارهٔ قدیمه‌نك انهدامنه بر علامت‌غرا ایدی ؛ هله (٤) اغستوس کیجه‌سنده، اولیلهٔ محتشمه‌ده هیجان عمومی‌یه

اشتراك ایله اصیلزادهلرك ، ممتازلرك ، بالذات كندی اللریله امتیازلرندن فراغتلری ، تجردلری ؛ خلاصه فرانسهده رأی عام اصولنی ایلك اوكجه وضع ایدن (١٧٩٣) قانون اساسیسی هپ (روصو) نك القاآتیله ، تلقیناتیلهدر ...

اونلر بویله دییورلر ، سزده بوفكردهمیسكز ؟

خاقان بك . — اعتقادمجه ، ذاتاً اعتقـاد عمومیده اویلهدر ، بو مطالعهلر طوغریدر ، (روصو) نك انقلاب كبیره ، رجال انقلاب كبیره بوحلول عمیقی پك واقعدر ، اوزاقلره كیتمكه نه حاجت ، ایلك مجلس ملیٔ اختلال ، (قونستیتو آنت) دكیلمیدركه حر فرانسز ملتی نامنه (مقاولهٔ اجتماعیه) مؤلفنه برهیكل ركزینی امر ایتدی . ایكنجی مجلس ملیٔ انقلاب ، (لهژیسلاتیو) ایسه دیوان مذاكراتنده برموقع توقیره (روصو) نك برتصویر مجسمنی وضع ایتمكه قراروبردی ، (قونوانسیون) ، اوتوجه شورای امت ایسه (روصو) نك بقیهٔعظامنی (پانتهئون) دیدكلری مرقد اعاظمه نقل ایتدیردی ، بو شـوراده بو موضوع مذاكره اولونور ایكن ایدیكه اعضادن (لاقانال) آیاغه قالقدی :

« افكار دهاسیله پرورده اولمش بتون برذریتك ندای شكرانی (روصو) یی وطن متدارك دهات ملته تخصیص ایلهدیكی معبد محتشمه چاغیرییور . » دیدی ، بوسوز مجاسجه آلقیشلره بوغولدی . بووقعهلر آچیقجه كوسترمزمیكه (روصو) نك انقلاب كبیره نفوذی دریندر .

طلبهدن بری . — فقط ، خاقان بك افندی ، ظنمجه بویله ترقیات فكریهجه ، حتی افكار اختلالجه (وولتهر) ده (روصو) دن كری قالماز . ناصل اولیورده رجال اختلال بریكنی اوبرینه ترجیح ایدییورلر ؟

خاقان بك . — بو ترجیح اویله صراحةً واقع دكل ، چونكه انقلاب كبیر (وولتهر) یده بحق تجلیل ایتدی . بكا قالیرسه (روصو) اورقیب قدیمندن دها زیاده بو مبادیٔ حقوقده ، حقوق اسـاسیهده متنفذدر ، اذهان عامهیه دها زیاده انتشارایله حلول ایلر ، چونكه دها مفرطدر . (وولتهر) علی الاطلاق احراردندر . (روصو) افراط ایله احراردندر . (وولتهر) زماننده دین ، اصالت ، حكومت نهوارسه هپ استخفاف ایلهدی ، بعضاً آلاآلاهیلرله آلایه آلدی . مع مافیه ینه

بر حدی آشمادی ، شرائط واقعهٔ اجتماعیه‌یی بسبتون آیاق آلتنه آلمادی ؛ لکن (روصو) بتون اوموجوداتی بوزمق، ییقمق، یکیدن براملہ کورہ یاپمق ایستہ‌دی، بو اندیشه ایله تفرعاته وارنجه‌یه قدر اوغراشدی . (وولته‌ر) اکثریا بر زندیق ایدی ؛ حقی ، حقیقتی کوریر، فقط بی‌طرفانه، بلافتور بسط ایلردی. (روصو) ایسه معنای لغویسیله بر معتقد ایدی ، حق بیلدیکنی ، حقیقت صاندیغنی وار صمیمیت فکر وقلبیله ، وار املیله مدافعه ایدردی . ایشته بو ایکی صاحب دهانك انسال آتیه‌یه تأثیری بواختلاف یوزندندرکه تفاوت ایدر .

مع مافیه کرك رجال اختلال کبیر ، کرك صوکره‌لری بتون سلسلهٔ احرار (روصو) یی‌ده ، (وولته‌ر) ی‌ده دائما سودیلر ، دائما تبجیل ایله‌دیلر ؛ اختلالك مخالفلری ، حریتك دشمنلری ایسه متساویاً تلعین ایتدیلر .

طلبه‌دن بردیکری — خاقان بك افندی، (وولته‌ر) نه‌ایسه، فقط (روصو) ده انسان برحاله تعجب ایدییور : حیاتی بودرجه دغدغه‌لر ایچنده ، حتی بعضاً اویله پریشان، اویله سفالتله کچن بوقوجه فیلسوف اومرتبه کمالاتی نه‌زمان جمع ایله‌یور ؛ ناصل ، نره‌ده تحصیل ایدییور ؟ اوشاقلق ، چراقلق ، حکاکلق وسائره ایدرکن بومعرفتلری نه‌صورتله اکتساب ایله‌یه‌بیلدی ؟

خاقان بك . — عزیزم ، تحصیل صرف مدرسه‌ده اولماز . برذکا ، برذکای خارق‌العاده ، هله بردهاً صاحبی نره‌ده ، نه‌مسلکده ، ناصل اولورسه اولسون فکراً تعالی ایدر ، پارلار . مثلا (روصو) ایچون طبیعتدن بیوك ، مفید ، مؤثر مکتب ، خواجه اولورمیدی ؟ ایشته بو صاحب دهاً اساساً اوکرندکارینی مدرسهٔ طبیعتده، استاد طبیعتدن اوکرندی، مع‌مافیه ماضیٔ عرفان بشریته‌ده آکاه‌ولدی؛ فرانسه‌دن زیاده لاتین ادبیاتنی تتبع ایله‌دی . لاتینلر فکر بشری تهذیب ایچون خارقه‌درلر . (روصو) لاتین ادباسندن (تاسیت) لری ، (سه‌نق) لری چوق اوقودی ؛ حتی اسلوبجه اوایجازی ، اورونقی صرف اوسایه‌ده بولدی ؛ ینه‌برلاتین شاعرینی ، (ویرژیل) ی عادتا ازبرله‌دی، طرزبیاننده‌کی اوآهنکی ، اوانسجامی، اوملایمتی بتون بوشعرلردن آلدی .

شوجهتی اعتراف ایتملیدرکه غربلیلر فکراً ، ادباً لاتینجه ، یونانجه‌کی ایکی

خزینهٔ لایفنایه ، اویله برنعمت میراثه مالکدرلر ، بوتوارث ایله بالذاتده برکنز ملیٔ معرفت ایدینیدیلر ، بومظهریت ایله بزشرقلیلره بووادیٔ معالیده بالطبع دائما تفوق ایدرلر ، بزشرقلیلرکه اویله برانعامدن محرومز : فی الحقیقه برلحظه ، برمدت عربلره ، مدنیت عربیه‌یه دسترس اولدق اما او فرصتدن ، اوعاطفت جزئیه‌دن‌ده استفاده ایتمکی بیلمه‌دك ، بوکون بویله تهی دستز ، تهی‌دست اولدیغمز ایچون غربدن استعانه‌یه دها زیاده محتاجز .

نه‌ایسه ، اودردیمز اوزوندر ، بزشمدی (روصو) دن بحث ایدییورز .

فرانسزلرك قدمای متفکریننده (مونته‌نی) اسلوب اعتباریله نه‌مرتبه متین ، منور ، مقبول ایسه ، فکرآده اوقدر جوال ، آتشناکدر . (روصو) بوسلف مبجلنی‌ده پك‌چوق تتبع ایله‌دی . شمدی بومحدود ، فقط بلند ، فقط کزیده مطالعه‌لره کتاب کائناتی‌ده علاوه ایدیکنز ، (روصو) نك تحصیلنه دائر برفکر صحیح ایدینیرسکنز .

شو جهتی‌ده نظر ملاحظه‌یه آلملیسکزکه اك درین تحصیل ایدنلر ، اك بیوك متفکرلر اك چوق اوقویانلر دکلدر . (پاسقال) : « برکتابلك آدمندن قورقیکز » دیر ، طوغری سوزدر . متین ، محتشم براثری عریض ، عمیق ، تکرار علی التکرار تتبع ایله‌ین برمدقق برچوق آثاری کلیشی کوزل ، حتی دقتله‌ده اولسه ، اوقویانلردن دها زیاده فیض قازانیر .

معمافیه تکرار ایدرم ، (روصو) نخبهٔ کمالاتنی اساساً روحندن ، دهاسندن ، فطرتندن آلدی ، تحصیلندن ، تتبعاتندن دکل ... اویله برفسحت بیانه مالکدرکه دائما بر موجه‌دن برلجه ، بر کلدن بر کلستان چیقاریر ؛ بوقدرت انشرامجه (مونته‌سکیو) یی یاری یولده براقیر ، (وولته) ری بیله کچر ، بوسماحت واردات ایله برابر نه‌قدر موجزدر ، مؤثردر ، حاردر ، صمیمیدر :

سلیقه نافذ کوهر ، قریحه کان معانی

وصف کزینانه‌لایقدر .

فقط ، بکلر ، ساعت قاچ اولدی ؟ سز کنجسکنز ، ایسته‌دیککز قدر کچ

یاتەبیلیرسکز. بزاختیارلر ایسە حیاتمزی حساب ایلە تصرف ایتمکە مجبورز. مباحثەیە طوتولدق ، فرقنە وارمادق ، وای کیجە یاریسی اولمش ، اللهە اصمارلادق .

خاقان بك چیقدی ، کیتدی . اوکیتدکدن صوکرە طلبەدن بری دیدی‌کە:

— نەمبارك ، نەمنور ذات‌کە مسامرەلریمزی عادتا نورلاندیرییور ! بتون او مطالعات فاضلانەسیلە مجلسمزە نەرونق ویردی . ایشتە نەخوش بر کیجە دها کچیردك . فی‌الحقیقە شاعریمز برپارجە خیرپالاندی. مباحثەلردە براز یالکز قالدی، اما بأس یوق. برفیلسوفك دیدیکی کبی: « مرد قوی دائما یالکزدر »

زوال بك — بنم ایچون خاقان بکك مواْخذەلری مدیحەلردن قیمتداردر . عزیزم، (پارس)ە کلەلیدن بری بوذاتی طانیرم، تقدیر، تبجیل ایدرم.. بکادە، بتون شباب عثمانی‌یەدە او آدمدن زیادە خدمت ایدن اولمادی. او بویلە باشمزە کچمەدن، مفتشمز اولمادن اول مثلا بز طلبۀ عثمانیە حتی ینە بوقهوەدە کیجەلریمزی ناصل کچیرییوردق.مسامرەلریمزدە نەلرکوروشیور، نەایلە مشغول‌اولیوردق، بیلیرمیسکز؟ خایر، چونکە سز اوزمان هنوز (پارس)دە دکلدیکز.

خاقان بکك دلالت ارشادینە مظهر اولمادن اول بز هرکیجە ، حتی اکثریا کوندوزلری بیلە بوماصەلرك باشنە کچردك، مکمل بر (پوکر) چکردك . ایچمزدن اویون اوینامایانلریمز جان صیقندیسندن نەیاپەجغمزی بیلمزدك· یابربریمزك علیهمزدە دیدی قودی ایلە اوغراشیردق ، یا (بار) دن (بار) ە ، یعنی میخانەدن میخانەیە طولاشیردق، کویا ذوق سورردك ، حقیقتدە بیهملەشیردك. چالیشقانلریمز فی‌الحقیقە قهوەلرە کلمزلردی ، اولردە قالیرلردی، فقط اونلردە فکراً ترقی ایدەمەیورلردی، آچیلەمایورلردی ، چونکە بومظهریتە ایرملك ایچون بر دلیلە ، بر مرشدە محتاج ایدیلر. ایشتە او منجی خاقان بك اولدی .

حق‌الانصاف دوشونیلیرسە، بوذاتك هردرلو مزایاسندن ماعدا صرف شخصنە مخصوص بر مزیتی‌دە وارکە موفقیتە الك زیادە خدمت ایلر:

خاقان بك جهاندن مستغنی ، هر درلو املدن منقطع بر ذاتدر ؛ کیمسەنك نەحسدینی تحریك ایدر، نەدە اقبالنە انکل کسیلیر، نەحسود، نەدە محسود اولەبیلیر؟ عمومك خیرینی ایستر ، هرکسك منفعتنە چالیشیر ، حسبةً لله چالیشیر بر آدمدر .

طلبەدن بری — ذاتاً اویلە اولمایەیدی، هردرلو فضلنە رغماً بیچارە خاقان بك

نه‌انتقادلره ، اعتراضلره ، دولابلره هدف اولمازدی ، هم‌ده چوقدن استعفا ایدر ، کیدردی . دوشونیلیرسه فطرت بشر حقیقةً خسیسدر ..

زوال بك — فقط ، سوز آرامزده قالسون ، محیطمز اوخستی آرتیره‌بیله‌جکی قدر آرتیریور . بزده‌فی‌الحقیقه حیات‌ایچون جدال کوشکدر . آچ‌قالسه‌ق ، متوکلانه قوللریمزی باغلار ، آغزیمزی هوایه آچار ، بکلرز . ایمکمزی ، اویله آلنمزك تریله ذزانتق ، دائما طاشدن چیقارمق جهتنه پك یاقلاشمایز ، اکثریا قومشومزك آغزنده‌کی لقمه‌یه کوزدیکر ، طوریرز ، فسادایله ، دولاب‌ایله ، حتی ضرریمزه‌بیله اولسه او آدمجغزی اونعمتدن محروم‌ایتمکه چالیشیرز . ایشته بویله غوغالرده‌یکتایز .

طابه‌دن ینه‌اوافندی . — زوال بك ، عفو ایدرسکز ، اویله عندی برفکر ، خصوصی بر اغبرار سائقه‌سیله ملیتمزی عمومیتله تحقیره حقکز یوقدر . ذکر ایتدیککز قصورلر هرملتده عینی درجه‌ده واقعدر ، فرانسه‌ده یوقمی ؟ بشریت اصلاً نجابتدن معرادر ، شرائط اجتماعیه ایله بوزولمایور ، بکا قالیرسه ، (روصو) نه بیوك فیلسوف اولورسه اولسون ، اوفکر مخصوصنده مخطیدر . فنالق مایهٔ بشرده مندمجدر .

زوال بك . — عزیزم ، اویله اولسه بیله ، اومایهٔ بشر بزده دیار سائره‌دن بردرجه دها آشاغیدر ، چونکه ایچمزده کوردیکم نفاقی ، محاسده‌یی ، غرضی باشقه برقومده کورمدم ، بنی سویله‌تمه‌ییکز :

یاتار بیك دورلو شکوی خاطر درد آشیانمده

فقط بو سوزلریمه نیچون قیزییورسکز ؟ هرکس دوشوندیکنی صمیمیتله سویله‌مکده حر دکلمیدر ؟ . بوحریتی تسلیم ایتمه‌یورمیسکز ؟

بو ، ماردنك مزعج برمناقشه‌یه دوکولمسنی ، اویله فنا بیتمسنی کیمسه‌ایسته‌مدیکی ایچون بومباحثه قیزیشمادن مجلسه ختام ویرلدی ، (فترت) ده اوینه دوندی ، وطنداشلریله بوحسبحالدن قلباً کلی حضور بولدی ، او (مارسل) اندیشه‌سنی اونوتدی ، مملکتنی . سحرینی لطیف لطیف دوشوندی . اودوشونجه‌لر ایچنده یاتاغه کیردی ، اویقویه طالدی .

—○—

برجنبش كه !..

بر كون اقشامه طوغری (بولوار سن میشل)ده (دارقور) قهوه‌خانه‌سنك اوكنده برچوق خلق ایچنده‌سناً آلتمشلق بر آدمله كنج برقادین یانیانه اوطوریبورلردی. قادین یاواش یاواش ، ایچین ایچین آغلایوردی ، كیزلیدن كیزلی‌یه كوز یاشلرینی سیلیوردی ، قیزارمش ، بوزارمشدی ، حتی اوطور ملالیله برنبذه خارجك نظر دقتنی بیله جلب ایدییوردی ، اركك ایسه آرقاداشنك بوحالندن تلاشه دوشه‌رك ، رقته كله‌رك :

— (ماریتجكم) ، یاپما ، الله عشقنه یاپما ، بنی عفو ایت ، قباحت ایتدم ، یانیلدم ، كناهكه كیردم ، سویله‌دكلریمی هپ كری آلیورم ، انصاف ایله . ویر ، اوپاموق اللریكی اوپه‌یم ، روحم ، (ماریتجكم) ، هیچ سنسز یاشایه‌بیلیرمی‌یم ؟

دییوردی ..

قیز فی‌الحقیقه یاریم آغزله :

— یوق ، آرتق الویریر ، بوحیاتی چكه‌مم ، هركون افترا ، هركون عذاب ، دوستلق بویله‌می اولور ؟ شمدیدن صوكره كیده‌جكم ، همشیره‌مك یاننده‌یاشایاجغم.

دییه تظلم ایدییوردی . اوتظلم ایتدكجه اوبری نیازلرینی آرتیرییوردی .

ظاهر پاشا دینیلن بوذات امرای مصریه‌دن ایدی؛ لكن استانبولده طوغمش، بیومش ، یاشامش ، حاصلی تركله‌شمشدی ؛ مصردن یالكز بر معاش آلیوردی ، اساساً بیوك برعائله‌دن اولدیغی ایچون ایكی‌اوچ كره اك متمیز ترك قیزلریله اولنمش، چولوق چوجق صاحبی اولمش ، فقط هرسفرده عائله‌سنی ، چولوغنی ، چوجغنی ترك ایدرك بیتمز ، توكنمز بر هوا وهوسه وقف نفس ایله‌مشدی ...

ایلك دفعه غایت لطیف ، كوزل ، صوك درجه كوزل برقیزله تأهل ایتمشدی. فقط ازدواجده عشق حیوانیدن باشقه بر ذوق آرامادیغی ، بوله‌مادیغی ایچون برقاچ سنه صوكره او قادینجغزدن بیقمشدی ، بر كون بلاسبب ایكی چوجغیله

برابر اوبیچاره‌یی یوز اوستی براقه‌رق کیتمش ، باشقه بر قدینه اوله‌نمشدی . فقط چوق چکمه‌دن اوندن‌ده آیرلمشـدی . متروکه‌لرینی ، حتی چوجقلرینی رزقسز ، نفقه‌سز ترك ایله‌یور ، دائما نفس هوا پرستندن باشقه کیمسه‌یی دوشونمه‌یوردی . هپ معاشقه‌یه، عشقه ، فقط پك مادی بر معاشقه‌یه ، پك حیوانجه برعشقه حصر حیات ایله‌یوردی .. اوشوق طبیعی چوق سورمزدی ، اویله براقشامك صباحندن بر نشئه بکله‌نه‌مزدی .

عشقده یالکنز برلذت مادیه آرایانلر حقیقتده سومك نه‌در؟ بیلمزلر، سوه‌مزلر، سویله‌مزلر.. برلحظه‌برتهیجه دوشرلر، لکن چوق چکمز اوقوری آتش سونیویریر..

ایشته‌ظاهر پاشابویله برفطرت خسیسه اصحابندن ایدی، اویله اولدیغی ایچونده ازدواجدن ازدواجه ، عشقدن عشقه، معاشقه‌دن معاشقه‌یه باش اوره‌رق آرادیغنی بردرلو بوله‌مامش ، نهایت وقتندن اول قدرتدن دوشه‌رك ، وجود اختیار، کوکل تازه (پارس) ده ، اوهوا وهوس اوجاغنه دوشمشـدی .. (ماریت) ایله برابر قاری ، قوجه کبی اوفاق بردائره‌ده سا کنجه یاشایوردی. ماضیسنی، متروکه‌لرینی، حتی چوجقلرینی هیچ دوشونمه‌یوردی ، فقط (ماریت) ی پیرانه برعشـق ایله سوییور ، هرکسدن قیصقانیور ، پك چوق دوشونیوردی ..

بوقیزجغز (پارس) ك آقین آقین یتشـدیردیکی ، یتشدیردکجه سـوقاقلرینه انصافسزجه‌سنه آتدیغی بیچاره‌لردن ، اصلاً فقیر برعائله‌دن ایدی.. شمدی‌یکرمی سکز یاشنده اولدیغنی سویله‌یوردی ، فقط بلکه دها مسن ایدی ، هرحالده اویله کورونیوردی ، هنوز اون یدی یاشـنده ، دیکیشجیلك ایدر ، هرکون بیوك ، معروف برترزینك دارالمساعیسنه دوام ایدر ایکن ، برآقشام اوستی یولده کلیشی کوزل برکنج ایله معارفه پیدا ایله‌مشـدی . بومعارفه ابتدالری صـوری ایدی ، صباحلری ، اقشاملری کوروشمکدن ، بولوشـمقدن عبارت ایدی ، صوکره‌لری درین برمناسبته بادی اولدی . ایکی کنج بربرینی سودیلر. بوسودا میدانه چیقنجه (ماریت) بالضروره عائله‌سنی ترك ایله‌دی ، پدرینی، والده‌سنی کورمز، کوره‌مز اولدی . برمدت برهوتل کوشه‌سنده ، اوفاق براوطه‌ده دوستیله یاشادی . نهایت کبه قالدی ، اوکبه قالنجه حریف نهان اولیویردی. برکت ویرسون که (ماریت)

جاذبه‌دار ایدی ، هله بویله قادینلاشنجه عادتا کوزلله‌شمشدی ، مستثنی برلطافت ایدینمشدی . قولایجه ایکنجی بردوست بولدی . بودوست اوبری کبی دکل ، دها منصف، دها وفاکارایدی. قیزجغزه‌ده‌دها زیاده مفتون اولدیغی ایچون دها کوزل باقدی . (ماریت) اون بش ، یکرمی کون ایچون برطوغلخانه‌یه کیردی ، برقیز چوجغی طوغوردی ، چوجغی ایتامخانه‌یه ترك ایتمکه قییه‌مادی ، چونکه جانی کبی سودی ، دوستنك همتیله برکویه کوندردی، آیده قرق فرانق اجرتله برسودننه‌یه تودیع ایله‌دی. حالابیله (ماریت) ایچون حیات اواوکسوز چوجقدن، اوچوجغی پرستشکارانه سومکدن عبارت ایدی ، یاشایور ایدیسه هب اومحبتله یاشـایوردی ، اوچوجق‌اولمایه‌یدی، بلکه‌اوزمانه قدرانتحارایدردی ؛ حتی‌ظاهر پاشایه‌بویله‌باغلانیشی اوچوجغه نفقه بولمق ، او چوجغی بیوتمك ، تربیـه ایتمك ایچوندی . چونکه ، مع‌الاٴسف اوایکنجی دوستی‌ده محافظه ایتمه‌مشدی. بوکنج‌طلبه‌دن‌ایدی، تحصیلی بتیریربتیرمز مملکته دونمکه مجبور اولدی ، آغلایه آغلایه اولسه‌ده (ماریت)ی ترك ایله‌دی ، یالکز اونوتمادی . بر مدت اوزاقدن اوزاغه بیله ، کوجی یتدیکی قدر بسله‌دی.. فقط نهایت‌بیلنمز نه‌اولدی؟ صوصدی، قیزه مکتوب‌بیله یازمادی.

ایشته اوزمان (ماریت) ایچون برسفالتدر باشلادی . زواللی مخلوق، مخلوق نحیف بر دورهٔ حیاتنده نه‌لر چکمه‌دی ؟ کونلرجه آچمی قالمادی ؟ او فلاکتلره قاتلانیوردی، فقط چوجغنه معاونت ایده‌مزسه، سود ننه‌نك آیلغنی کونده‌مزسه اوزمان چیلدیرمق درجه‌سنه کلیوردی ، برقاچ کره کندینی (سن) نهرینه آتمق، بو انصافسز جهانه وداع ایتمك ایسته‌دی، فقط صوك لحظه‌ده جکرپاره‌سنك تمثالی کوزینك اوکنه کتیرییور ، او مهلك تصورینی بر درلو قوه‌دن فعله چیقاره‌مایور، ینه یاشـامغه محکوم اولیوردی . ناصل یاشـایه‌بیلیردی ؟ ناصل هم کندینی ، هم چوجغنی بسـله‌یه‌بیلیردی ؟ فی‌الحقیقه دیکیشجیلك ایدییوردی ، فقط کونده اون ساعت ، اون ایکی ساعت ، بعضاً کیجه‌لری بیله چالیشدیغی حالده اوچ فرانقدن زیاده قزانامایوردی ، بومبلغ جزئی ایله اوطه کراسنی ، بوغازینی تأمین ایتمکه ، چوجغنه‌ده پاره کوندرمکه مجبور ایدی ؛ نه‌یاپارسه یاپیور، سود ایله، یومورطه ایله یاشایور، چالیشه‌بیلدکجه ایپك ایکی اوجنی زور بالاده اولسه برآرایه کتیرییوردی.

فقط چالیشمادقجه نه یاپاردی ؟ هر ایش ایچون اولدیغی کبی بو ایش ایچونده بر (موسم مرده) واردی ، اوزمان ایشلر طورور ، عمله‌یه یول ویریلیردی . ایشته آیلرجه هابه بر کره لزومندن فضله دوام ایدن بویله بر موسمده (ماریت) ناچار قالمش ، ایسته‌یه‌رکدن ، حتی ایچندن قان آغلایه‌رقدن فحشه دوکونمکه ، قهوه‌خانه‌لره کیدرك مشتری آرامغه مجبور اولمشدی ، وقتیله بر کنجی صمیمی سوه‌رك سائقهٔ سودا ایله کوکلنی ، عصمتنی اوکا ویردیکی زمان اوقدر متأثر اولمامشدی ، چونکه پاره ایچون دکلدی . او حرکتده هر حالده بر صمیمیت واردی . ایکنجی دوستی ایله‌ده همان بویله اولمشدی ، مناسبت اساساً صاف ایدی . فقط بوسفر (ماریت) صرف پاره ایچون وادیٔ عشقه دوکولیوردی ، سومه‌دن سوز کوروینیور ، ایسته‌مدیکی ، حتی استکراه ایتدیکی بر آدمله ، حاصلی کلن ، چکمله یاتیور ، قالقیوردی . . . ایشته بو حال ، بو حیاتدرکه او قیزجغزه کران ، اوقدر کرانکه ئولومدن بتر کلدی ، ئولومی آراتدی . کون اولیوردی . (ماریت) اوطه‌سندن چیقمایوردی ، بیسود اولسه‌ده دیکیش دیکیوردی ، کتاب اوقویوردی ؛ فقط پاره‌سز قالنجه ناچار قهوه‌لره ، اکثریا (پانته‌ئون) قهوه‌خانه‌سنه کیتمکه مجبور اولیوردی . بر کوشه‌یه چکیلیور ، اوطوروییور ، مشتری بکله‌یوردی . شاید اوزاقدن برازکاك اوکا بر پارچه دقتله باقارسه اعتیاد ایله کولومسه‌مکه ، کولومسه‌دکدن صوکره حسن قبول کوریرسه یاواش یاواش حریفك یاننه صوقولمغه مجبور ایدی . بو مجبوریتدن بعضاً اویله متنفر ، اویله دلکیر اولیوردیکه اکثریا اویله بر مناسبت اثناسنده بردنبره قالقیور ، قوشه‌قوشه اوطه‌سنه کیدییور ، قاپانیور ، صباحه قدر ایکله‌یور ، آغلایوردی . فقط ایرتسی کونی آچلق سائقه‌سیله ینه عینی ذلتی ارتکابده مضطر قالیوردی .

ثوانی یك اسکیدیکی ایچون (ماریت) بر آرالق قهوه‌لره کیده‌مز اولدی . قهوه‌لره کیده‌مه‌ینجه بوغازینی مسافرلکده ، شویله بویله دویوروییوردی ، لکن اوطه کراسنی ویره‌مدی . اشیای جزئیه‌سنی آلدی . بر بیلدیکنك یاننه قویدی . فقط برقاچ کیجه مسافرلکه‌ده کیده‌مه‌ینجه سوقاقلرده صباحلامغه مجبور قالدی .

ایشته بو سفالتلری چکدیکی صره‌ده ایدی که برکیجه (پانته‌ئون) قهوه‌خانه‌سنده

جاذبه‌دار ایدی ، هله بویله قادینلاشنجه عادتا کوزلله‌شمشدی . مستثنی برلطافت ایدینمشدی . قولایجه ایکنجی بردوست بولدی . بودوست اوبری کبی دکل ، دها منصف ، دها وفاکارایدی. قیزجغزه‌دەدها زیاده مفتون اولدیغی ایچون دها کوزل باقدی . (ماریت) اون بش ، یکرمی کون ایچون برطوغانه‌یه کیردی ، برقیز چوجغی طوغوردی ، چوجغی ایتامخانه‌یه ترك ایتمکه قییه‌مادی ، چونکه جانی کبی سودی ، دوستنك همتیله برکویه کوندردی ، آیده قرق فرانق اجرتله برسودننه‌یه تودیع ایله‌دی. حالابیله (ماریت) ایچون حیات اواوکسوز چوجقدن ، اوچوجغی پرستشکارانه سومکدن عبارت ایدی ، یاشایور ایدیسه هپ اومحبتله یاشایوردی ، اوچوجق اولمایه‌یدی ، بلکه اوزمانه قدرانتحارایدردی ؛ حتی ظاهر یاشایه‌بویله‌باغلانیشی اوچوجغه نفقه بولمق ، او چوجغی بیوتمك ، تربیه ایتمك ایچوندی . چونکه ، معالاسف اوایکنجی دوستنی‌ده محافظه ایتمه‌مشدی. بوکنج طلبه‌دن‌ایدی ، تحصیلی بتیر بتیرمز مملکته دونمکه مجبور اولدی ، آغلایه آغلایه اولسه‌ده (ماریت)ی ترك ایله‌دی ، یالکز اونوتمادی . بر مدت اوزاقدن اوزاغه بیله ، کوچی یتدیکی قدر بسله‌دی.. فقط نهایت‌بیلنمز نه‌اولدی ؛ صوصدی ، قیزه مکتوب‌بیله یازمادی.

ایشته اوزمان (ماریت) ایچون برسفالتدر باشلادی . زواللی مخلوق ، مخلوق نحیف بر دورهٔ حیاتنده نه‌لر چکمه‌دی ؟ کونلرجه آچمی قالمادی ؟ او فلاکتلره قاتلانیوردی ، فقط چوجغنه معاونت ایده‌مزسه ، سود ننه‌نك آیلغنی کوندره‌مزسه اوزمان چیلدیرمق درجه‌سنه کلیوردی ، برقاچ کره کندینی (سن) نهرینه آتمق ، بو انصافسز جهانه وداع ایتمك ایسته‌دی ، فقط صوك لحظه‌ده جکرپاره‌سنك تمثالی کوزینك اوکنه کتیرییور ، او مهلك تصورینی بر درلو قوه‌دن فعله چیقاره‌مایور ، ینه یاشامغه محکوم اولیوردی . ناصل یاشایه‌بیلیردی ؟ ناصل هم کندینی ، هم چوجغنی بسله‌یه‌بیلیردی ؟ فی‌الحقیقه دیکیشجیلك ایدییوردی ، فقط کونده اون ساعت ، اون ایکی ساعت ، بعضاً کیجه‌لری بیله چالیشدیغی حالده اوچ فرانقدن زیاده قزانامایوردی ، بومبلغ جزئی ایله اوطه کراسنی ، بوغازینی تأمین ایتمکه ، چوجغنه‌ده پاره کوندرمکه مجبور ایدی ؛ نه‌یاپارسه یاپیور ، سود ایله ، یومورطه ایله یاشایور ، چالیشه‌بیلدکجه ایپك ایکی اوجنی زور بلاده اولسه برآرایه کتیرییوردی.

فقط چالیشمادقجه نه یاپاردی ؟ هر ایش ایچون اولدیغی کبی بو ایش ایچون ده بر (موسم مرده) واردی ، اوزمان ایشلر طورر ، عمله یه یول ویریلیردی . ایشته آیلرجه هله بر کره لزومندن فضله دوام ایدن بویله بر موسمده (ماریت) ناچار قالمش ، ایسته یه رکدن ، حتی ایچندن قان آغلایه رقدن فحشه دوکولنکه ، قهوه خانه لره کیدرك مشتری آرامغه مجبور اولمشدی ، وقتیله بر کنجی صمیمی سوه رك سائقهٔ سودا ایله کوکلنی ، عصمتی اوکا ویردیکی زمان اوقدر متأثر اولمامشدی ، چونکه پاره ایچون دکلدی . او حرکتده هر حالده بر صمیمیت واردی . ایکنجی دوستی ایله ده همان بویله اولمشدی ، مناسبت اساساً صاف ایدی . فقط بو سفر (ماریت) صرف پاره ایچون وادیٔ عشقه دوکولیوردی ، سومه دن سوز کورونیور ، ایسته مدیکی ، حتی استکراه ایتدیکی بر آدمله ، حاصلی کلن ، کچنله یاتیور ، قالقیوردی . . . ایشته بو حال ، بو حیاتدرکه او قیزجغزه کران ، وقدر کران که ئولومدن بتر کلدی ، ئولومی آراتدی . کون اولیوردی ، (ماریت) اوطه سندن چیقمایوردی ، بیسود اولسه ده دیکیش دیکیوردی ، کتاب اوقویوردی ؛ فقط پاره سز قالنجه ناچار قهوه لره ، اکثریا (پانته ئون) قهوه خانه سنه کیتمکه مجبور اولیوردی . بر کوشه یه چکیلیور ، اوطوریور ، مشتری بکله یوردی . شاید اوزاقدن برازکاك اوکا بر پارچه دقتله باقارسه اعتیاد ایله کولومسه مکه ، کولومسه دکدن صوکره حسن قبول کوریرسه یاواش یاواش حریفك یانته صوقولمغه مجبور ایدی . بو مجبوریتدن بعضاً اویله متنفر ، اویله دلگیر اولیوردی که اکثریا اویله بر مناسبت اثناسنده بردن بره قالقیور ، قوشه قوشه اوطه سنه کیدیور ، قاپانیور ، صباحه قدر ایکله یور ، آغلایوردی . فقط ایرتسی کونی آچلق سائقه سیله ینه عینی ذلتی ارتکابده مضطر قالیوردی .

اثوابی پك اسکیدیکی ایچون (ماریت) بر آرالق قهوه لره کیده مز اولدی . قهوه لره کیده مه ینجه بوغازینی مسافرلکده ، شویله بویله دویورییوردی ، لکن اوطه کراسنی ویره مدی . اشیای جزئیه سنی آلدی . بربیلدیکنك یانه قویدی . فقط برقاچ کیجه مسافرلکده کیده مه ینجه سوقاقلرده صباحلامغه مجبور قالدی .

ایشته بو سفالتلری چکدیکی صره ده ایدی که بر کیجه (پانته ئون) قهوه خانه سنده

ظاهر پاشا ایله طانیشدی ، صباحه قدر برابر قالدی . پاشا صوری برعاشق‌ایدی.. قلباً هیجانه کلیوردی . فقط ایشته اوقدر ... (ماریت) ی قوریدن قوری‌یه سودی . اومعاشقات سفلیه‌دن کیتدکجه تنفر ایدن اوقیزجغزه او قوری سوداخوش کوروندی ، قابل تحمل کوروندی .

بر لیلهٔ وصالك فرداسنده ایدی ، (ماریت) بالنسبه ایرکن قالقدی ، پاشا دریندن درینه اویورکن چاماشیرلری دوزلتدی ، البسه‌یی تمیزله‌دی ، اورطه‌لغی طوپلادی ، دائره‌یی انتظامه صوقدی . ظاهر پاشا اویقودن اویانه‌رق بو حالی کورونجه عادتا چوجق کبی سویندی ، چونکه قیزك بو حامارانلغنی کندینه برابتلا اثری عد ایله‌دی . ذاتاً اودرجه خود پسند ایدی . بوسائقه ایله‌ده عادتا (ماریت) ه مبتلا اولیویردی .

ایشته اوبیوایه قیزجغز ظاهر پاشانك یانه بوصورتله یرلشمشدی . آرتق هم قارنی بول بولنه طویوره‌بیلیور ، هم سوقاق اورطه‌لرنده قالمیور ، هم‌ده قیزینك آیلغنی منتظماً کوندرییوردی . فقط پاشایه‌ده بردادی ، برجاریه کبی باقیوردی .. انجق قلباً قادینلقجه مضطرب ، متأثر ایدی . سنه‌لردن بری کچیردیکی حیاتك الجاآتیله سومکه ، سولمکه آلیشمشدی . بعضاً اویله تهیجه کلیوردی که یاتاقده اویویامایور ، بر طرفدن برطرفه دونیور ، ظاهر پاشادن اوجهتجه نومید اولدیغی ایچون خیالات قدیمه‌سنه طالیوردی ، بعضاً‌ده سوقاقده ، قهوه‌لرده ، مسیره‌لرده سویملی براركك کورونجه کوکلی غریب برهیجانه مستغرق بولیوردی .. فقط پاشانك صوك درجه قیصقانجلغنی بیلدیکی ایچون موقعنی غائب ایتمکدن قورقویور ، دیشنی صیقیور ، اوسودا آچلغنه تحمل ایله‌یوردی ... هفته‌ده برکره همشیره‌سنی کورمك بهانه‌سیله اوکله‌دن صوکره اوچ دردت ساعت غیبوبت ایله‌یور ، ایشته اوغیبوبت اثناسنده اخیراً طانیدیغی برآدمله مناسبات عاشقانه‌ده بولونیوردی .. فقط اویله برمناسبتی متعاقب اقشاملری اوه کلنجه بی‌تاب دوشیور ، پك آرامجویانه اویویوردی ..

بو حالدن شبهه‌یه دوشن ظاهر پاشا برکون الك صمیمی بردوستیله شو حسبحالده بولوندی :

— بزم قیز، (ماریت) هفته‌ده برکره برقاچ ساعت غیبوبت ایله‌یور، وهمشیره‌مه کیدییورم. دییه چیقیور، کیدییور: کیتسون، بأس یوق، فقط اوه دوندیکی وقت اویله قیزارمش، بوزارمش. اویله طاقتسز کورونیورکه مطلق اثنای غیبوبتنده برخلط ایدییور، بنی آلداتیور، احمق دکلم، ایشك فرقنه وارییورم. نه ایسه، حقیقتی آکلامق ایچون برچاره‌یه مراجعت ایده‌جکم.

دیدی، همشیره‌سنه کیده‌جکی کونك صباحی کیتمیرکن قیزك قورسه‌سنه اصولجه‌جق برپارچه‌سیله براشارت قویدی. شاید قیزاوکون برمعاشقه‌ده بولونورسه‌قورسه‌سنی چیقارمغه مجبور ایدی. قورسه‌یی چیقارنجه‌ده اشارت دوشه‌جکدی، ظاهرپاشاده کیفیته مطلع اوله‌جقدی، فی‌الحقیقه‌ده بویله اولدی. (ماریت) عودت ایدراتمز، باش. قورسه‌یی معاینه ایله‌دی، اشارتی بوله‌مادی، بوله‌مانجه‌تپه‌دن طیرناغه پرحدت کسیله‌رك:

— (ماریت) سن بنی آلداتیورسك، اوته‌کیله، بریکیله مناسبتده‌بولنیورسك، بورذالته تحمل ایده‌مم، چیق اومدن دفع اول، کیت دییه باغیردی. قیزجغز قیب‌قیرمزی قیزاردی، قورقوسندن فنا برهیجانه طوتولدی، بتون اوعمرسفالتنی خاطرلادی..

— آه، دیمك عاقبت بنی بویله چرکین براتهام ایله، برافترا ایله قوغیورسکز. یوق. کیده‌جکم، همده درحال کیده‌جکم، مراق ایتمه، پاشا حضرتلری، مراق ایتمه، فقیر برقیزم، فقط عزت نفسم وار، شرفم وار، درت بش آیدن بری یانکده‌یم، سکا قول اولدم، قربان اولدم، برجاریه کبی خدمت ایتدم. اهانتمه دلیلك نه‌در: سویله‌دیککك اواشارت کبی کولونج براسناد اوله‌ماز، اوت، بوکون همشیره‌مك اونده قورسه‌می چیقاردم، چونکه او یکی برقورسه آلمشدی. اوکا کیمه‌یوردی، عجبا بکا کلیرمی؟ دییه تجربه ایتدك، حقیقت بویله ایکن بکا بوکران معامله‌یه نه‌معنی وار؛ سنی سومه‌سه‌م، سنی آلداتسه‌م سنکله اوطوریرمی‌یم؟ هیچ اوله‌مازسه کیدر، اوعمرسفاهته طالارم، یاخود سودیکم کیم ایسه اونکله یاشارم. یوق، یوق، بن بدبخت برقیزم، ازلدن بدبختم، بدبخت!.

دییه هونکور هونکور آغلامغه باشلادی . آغلایه‌رقدن کویا کیتمك ایچون صندوغنی حاضرلامغه قویولدی .

بوتظلمه ، علی‌الخصوص اوحال‌پریشانه ، او آل یاناقلره ، او یانیق کوزیاشلرینه، اوکوزللکه قارشی طایانامادی ، ظاهر پاشا یاواش یاواش سکونت بولدی .

— مادام اویله‌ایدی‌ده (ماریتجکم) نیچون بکا حقیقتی درحال بیلدیرمه‌دك ؟ نه‌دن بنی بوعذابه صوقدك ؟ سنی نه‌قدر سودیکمی ، کوزمدن بیله قیصقاندیغمی بیلمه‌یورمیسك ؟

دیدی ، فقط شیطان قیز بویوزی بولونجه استغنایی آرتیردی ، کیتمك ایچون صندوقنی حاضرلامقده دوام ایله‌دی ، آرتق پاشا پوصله‌یی شاشیرمشدی ، قیزك النی ، آیاغنی اوپیور ، استعفای قصور ایله‌یوردی . اوده لطیف بر چین‌جبین ایله نازینی آرتیردقجه آرتیرییوردی . .

نهایت ظاهر پاشا :

— روحم ، کل ، بواقشام (دارقور) قهوه‌خانه‌سنده یمکمزی یرز ، بعض احبابه‌ده تصادف ایلرسه‌ك برپارچه اکله‌نیرز ، اعصابکه سکونت کلیر .

دیدی ، اوپه‌رکدن ، اوقشایه‌رقدن ، سودا پرستانه (ماریت) ی آلدی ، کوتوردی .

ایشته او پاشا ایله بوقیزجغز اویله بر دغدغه‌یی متعاقب او قهوه‌یه کلدیلر ، اوطوریورلردی، حالا او مناقشه‌یه خفیفدن خفیفه دوام ایله‌یورلردی .

بواثنالرده فترت صولت بك نامنده‌کی بر بیلدیکیله برابر اورادن کچیوردی ، ظاهر پاشا صولتی طانیوردی، کوریر کورمز یاننه چاغیردی، فترتك کیم اولدیغنی آکلاینجه :

— وای کلخن وای، سن سلمانك اوغلیمیسك ؟ نه‌چابوق بیودك، نه‌چابوق بویله بر بابا یکیت اولیویردك، سنك باباکله بز نه‌کونلر کچیردك ؛ نه‌چاپقینلقلر ایتدك؛ خبیث، الله ایچون، هرجتهجه یکتادر، هله نه‌زنپرست ایدی!. سن‌ده‌اویله‌میسك؟ صولت ، برابر یمك ییه‌جکز . فترت‌ده ، سن‌ده بواقشامی بزمله کچیره‌جکسکز ، سزی (ماریت)ه تقدیم ایده‌یم..

دیدی ، ذاتاً او مشتاق قیزجغز بوکنجلری کورونجه پرنشئه اولیویرمشدی ، کمال شطارتله مقابله‌لرده، التفاتلرده بولوندی. صولت‌ده فترت قدر یاقیشیقلی، دلاور ایدی، لکن اویله‌سا کت دکلدی ، برقادین. برقیز کورونجه مست غرام اولیوردی، (ماریت) ه درحال مفتون، مؤثر برنظر عطف ایتدی..

ظاهر پاشا رفیقه‌سنه اوکونکی ماجرایی اونوتدیرمق، اوکیجه براکلنجه ترتیب ایله‌مك ایسته‌یوردی ، او کنجلری‌ده بو امله مبنی اویله زورله دعوت ایله‌مشدی . (فترت) اوکجه‌لری قالمق ایسته‌مدی ، فقط پاشانك اصرارینه ، صولتك رجالرینه مقاومت ایله‌یه‌مدی، قالدی. ذاتاً اوکون فرنکلرجه بربایرام ایدی. اوکیجه هرطرف شوق، شطارت ایچنده ایدی ..

(ماریت) فترتله صولتك آرالرنده عادتا وجده کلدی ، انجق درونی وجده کلدی . نشاطنی پاشایه حس ایتدیرمه‌مك ایچون الندن کانی یاپیوردی ، سیماجه ، اطوارجه فترتی صولتدن زیاده ذوقنه موافق بولیوردی، فقط هپ صولتك انظار اشتیاقنه هدف اولیوردی ، فترت اورالرده دکلدی..

ظاهر پاشا:

— چوجقلر، سزه راست‌کلیشمز نه‌اعلا اولدی. بوکیجه کوزلجه براکله‌نه‌جکز، دکلی (ماریت) ؟ یوقاریده‌خصوصی برصالون‌طوتارز، برابر یمکمزی یر،شامپانیه‌لری ایچرز. قهوه صباحه قدر آچیقدر !

دیدی.

قیز ینه باطناً پك سویندی، ظاهراً لاقید کوروندی، صولت ذهناً بر شیطنت عاشقانه ترتیب ایله‌یوردی ، فترت ایسه باشقه امله ، باشقه هواده ایدی .

صولت ، فترت اشتها آور بر ایکی ایچکی ایچدیلر ، فقط (ماریت) دها زیاده ایچدی، عادتا نشئه‌لندی، هله ظاهر پاشا رفیقه‌سنی بویله دمینکی حزنه بدل نشاط ایچنده کورونجه بیوك برشوقه طوتولدی، بربرینی متعاقب برقاچ قدحی بردن بره دیکدی ، همان مست اولدی ، شیطان قیز پاشانك حال مستیسنی آرتیره‌رق اوکنجلرله سربست کوریشه‌بیلمك . اکله‌نه‌بیلمك ایچون چابالایوردی . مثلا آراصیره اودوست پیرك کیزلیجه النی صیقی صیقی طوتارق بردن بره باش

پارماغنی ، فقط فترته مشتاقانه عطف نكاه ایله ایصیریویرییوردی، اوزمانده ظاهر پاشـا آرتق صفری توكه‌تیوردی ، تهیجنی بر لحظه تسـكین ایچون ینه سـاغره صاریلیوردی ..

بر مدت بویله كچدكدن صوكره جماعت قالقدی، كنیشجه بر اوطه‌ده منتظماً قورولمش بر سفره‌نك باشنه كچدی . (ماریبت) فترته ، صولتك آرالرنده ایدی .

ظاهر پاشا كمال نشاطندن ماضی‌یی؛ ایام‌شبابنی خاطرلایور، سلمان‌بكله‌یاپدقلرینی فترته حكایه ایله‌یوردی.

باباسـنك حیات شبابندن پك غریب صفحه‌لری تصـویر ایدن بوحكایه‌لرده اوصاف كنجك خوشنه كیدییوردی.

هله برآرالق ظاهر پاشافترتك‌والده‌سیله سلمان‌بكك بربرینی‌ناصل‌طانیدقلرینی، بربریله نه‌صـورتله اوله‌ندكلرینی آكلاتدی ، او یتیم كنجی صـوك درجـه رقتلره دوشـوردی ، چونكه (فترت) صرف خیالاً ، تصویر وتصورله طانیدیغی والدهٔ مرحومه‌سنه پرستش ایلردی ، هرنه‌مناسبتله اولورسه اولسون، اوندن بحث ایدلدیكی زمان عادتا وجده كلیردی.

ظاهر پاشا نهایت ضبط نفس ایده‌مدی، سلمان بكك كنجلكده ینه (پارس)ك عینی زمیننده یاپدیغی حاشاریلقلری سویله‌دی ، فترتی بوسفر كولدیردی :

— باباك ایشته بویله ایدی ، سن نیچون بودرجه ساكنسك؟ اوغلم، كنجلك برپارچه دغدغه ایله، دغدغهٔ عشق ایله كچمك كركدر.

دیدی، مجلسك‌شوقی، بوسوزلرك تأثیری،باخصوص (ماریبت)ك‌عشوه‌بازلقلری فترتی بر لحظه شاشیرتدی ، او زمانه قدر بیلمه‌دیكی بر یوله سوق ایله‌دی...

ذاتاً (ماریبت) چوقدن بری ماصه‌نك‌آلتندن دیزینی فترتك دیزینه ، باجاغنی فترتك باجاغنه طایامش‌دكل ، عادتا یاپشدیرمشدی. فترت‌ابتدالری بولطیف تجاوزه قارشی پك صوغوق صاورانمش ، چكلمشدی ، فقط صوكره‌لری تسلیم نفس ایله‌مشـدی . بوموفقیتی كورونجه اوبی‌پرواقیز جرأتی‌بسبتون آرتیره‌رق بروسیله ایله اوكنجك‌اوزرینه یاصلاندقجه یاصلانیور، بعضاً برقولنی بوینته آته‌رق قولاغیله اوینامغه ، یاناقلرینه خفیف طوقونمغه قدر واریبوردی . ظاهرپاشا آرتق صیزمه

درجه‌سنه کلمشـدی ، بو حاللرك فرقنده دکلدی . فقط (صولت) اوبر طرفدن (ماربیت) ی عینی طرزده صیقشدیرییوردی .. اوتمایللر ، اوتماسلر کیده کیده بوسه‌لره دوکولدی ، صولت (ماربیت) ی متصل اوپیوردی . (ماربیت) ده فترتی اوپیوردی . فترت ایسه نه اولدیغنی بیلمه‌یور ، قیزارییور ، بوزارییور ، انجق مغلوب نشوه ایدی .

زواللی (ماربیت) آیلردن بری عملمانده بر اختیار ایله یاتمقدن ، قالقمقدن اودرجه بیزار ، اویله کریان ایدی‌که ایکی لطیف کنجك آراسنده ، بزم خفیف وصالنده کچیردیکی بو لیلهٔ طربی برنعمت کرانبها عد ایله‌یوردی ؛ ولو بر لحظه ، ولو برقاچ دقیقه ، ولو برایکی ساعت اولسون ، اویله دلبرانه سومك ، علی الخصوص سـولمك ایستیوردی . بالخاصه فترته ، اومنظوم ، متناسـب اولدیغی قدر پاك ، دلاور وجوده باییلیوردی . برقاچ قدح دهازور ایله صوندقدن صکره ظاهرپاشایی بسبتون صیزدیردی ، اویوتدی ، صوکره مجنونانه بر اشـتیاق ایله فترته صارلدی ، شونیازلره قویولدی :

— فترتجکم ، بنی‌سو ، ایلرجه اوله‌مازسه برکون ، برکیجه ، اوقدرده اولمازسه برآن اولسون سو ، باشقه سودیکك وارسه ، یارین بنی دوشونه‌مزسه‌ك شمدی سو ، چونکه بن بر بدبختم‌که یتیم سودایم ، سودای حیاتمه طویمادن بو محرومیته اوغرادم . ایشته بوسائقهٔ آتشین ایله بویله دام عشقکه طوتولدم . آه ، مرحمت ایت ، نه ضرر ایدرسك . ماضی وآتی‌یی بر نبذه اونوتیور ، اونوتیورده بنی بر لحظه مسعود ایت ، بیلسه‌ك بو سعادته نه‌قدر مسـتحقم ! تشنهٔ عشق ، فقط نه رقیق ، نه نزیه بر قلبه مالکم ، اویله اولمقله برابر حیاتمده قلباً نه قدر آز نشاط کوردم .

فترت بولسان حارسودایی یاری آکلایور ، یاری آکلامایوردی ، اوزمانه قدر هیچ کورمه‌دکلرینی کورییور ، ایشیتمه‌دکلرینی ایشیدییور ، یاپمادقلرینی یاپییوردی ، شاشیرمشدی ، اومشتاقانه بوسه‌لره تسلیم نفس ایله‌یور ، حتی مقابله‌بیله ایدییوردی . فقط هر حالده معتدل ، بلکه بارد ایدی ، بو اعتدال ، بو برودت (ماربیت) ی متأثر ایله‌یوردی .

صولت اویله دکلدی . باشقه فطرتده یارادلمش ، باشقه هواده بیومش ، حرص

عشقه همان وقف نفس ایله‌مشدی. (ماریت) ه حسابسز برابتلا کوستریبوردی.. قیزجغز فترتدن مأیوس اولدقدن صوکره اوندن طرفه دوندی ، ایسته‌دیکنی ، آرادیغنی‌ده بول بولنه بولدی . .

. . . .

(ماریت) ایله صولت اوطه‌دن دیشاری چیقدیلردی.. ظاهرپاشا برقولتوغه یایلمش ، صیزمش ، حورل حورل اویویوردی . فترت ایسه برکوشه‌یه چکلمش ، دوشونیوردی ، بو لیلهٔ طربه ، بو جنبشه ، بو عمرعجیبه دائر دوشونیوردی ، دوشوندکجه‌ده حیرتلره دوشیوردی ، چونکه او خفیفجه مستلکدن قورتوله‌رق ادراك سلیمنی کاملاً ایدینمشدی ، کندی کندینه دییوردی‌که :

— أوت ، (پارس) حقیقةً بر مطلع معالیدر ، برکنجی فکراً یوکسه‌لتیر ، یوکسه‌لتیر ، علمده ، فلسفه‌ده ، فنده برمرتبهٔ والایه ایریشدیریر ، فقط هردرلو مزاحمه قاتلانه‌رق کیجه وکوندوز چالیشمق، سکز، اون، اون ایکی ساعت منتظماً چالیشمق شرطیله .. فقط هوائیاتدن ضبط نفس ایله‌یه‌رك مطرداً مدرسه‌لره ، دارالفنونه دوام ایله‌مك شرطیله.. فقط اذواق حیاتی اویله سفلیاتده دکل علویاتده آرامق ، آرایه‌بیلمك ، بولمق ، بوله‌بیلمك شرطیله . . . بویله اولمازسه (پارس) برآفتدر ، شبابی یاقار ، طوتوشدیریر ، کول ایلر . ایشته شوزواللی (صولت) ه یاپدیغی کبی.. بوکون حیات بوکنج ایچون متمادی برحرص غرامدن ، حتی اکثریتله بهیمانه بر عشقدن عبارتدر ، (پارس) انجق بر معاشقه اوجاغیدر ، معاشقه‌نك خارجنده نه وارسه هیچدر . .

متصل بر جانان آرامق، آرادقجه بول بولنه بولمق ــ چونکه بودیارده اوندن مبذول نه‌وار؟ ــ بولونجه‌ده حرص ایله، هول ایله سومك، حاصلی اویله سودکجه سونمك ، صولمق ، مادةً ومعنیً بیتمك صولتك خلاصهٔ آمالیدر .

ینه (پارس) بر فلاکتدر ، برفردی انسانلقدن بهیمیته بیله دوشوریر ، ظاهر پاشاده اولدیغی کبی.. بوآدمجغزك بتون شو حیات مدنیه‌دن ، بتون او بدایعدن ، معالیاتدن نصیبی نه‌در ؟ هیچ . . هیچ . . اندر هیچ ، عمری یمکدن ، ایچمکدن ، یاتمقدن ، قالقمقدن ، فقط بتون پریشان بر طرزده، بتون اضطراب ایله یاشامقدن

عبارتدر .. اك وحشى بر اقليمده ، اك متمدن بر مملكتده اولسه بلكه دها مفيد، دها مستريح ياشار..

بودوشونجه‌لرك سوقيله او كيجه بوكريوۀ سفاهته ناصلسه دوشديكى ايچون (فترت) نفسنه لوم ايله‌يور ، بر دها بوضعفه ، بوذلته قاپيلامغى وجداننه ، عرفانته قارشى تعهد ايله‌يوردى .. ظاهر پاشانك حكايه ايتدكارى صحيح ايسه باباسنك وقتيله ناصل بويله بر حياته ، ولو زمان زمان اولسون، رغبت كوستردیكنه عقل ايرديره‌مه‌يوردى ، مع مافيه مسئله بسيط ايدى .. سلمان بك بالطبع فكراً فترت قدر مهذب دكلدى، تأثيرات ارثيه باباده باشقه ايدى، اوغلده‌ينه باشقه‌ايدى. سلمان بك فترت كبى تمدناً ، علماً آز ، چوق مترقى بر پدردن ، هله او وادئ تكملده خارق‌العاده بر والده‌دن دنيايه كلمه‌مشدى ، طبيعى او كوچكلكلردن نفسنى او مرتبه تنزيه ايله‌يه‌مزدى .. مثلا فترتك مادرى بر نزاهت مجسمه ايدى ، عمرينى صفوت ، سلامت ايچنده كچيرمشدى ، هراملنى ، امل حياتنى قوجه‌سنده ، چوجقلرنده ، عائله‌سنده آرامش ، بولمشدى .. بويله بر آنه‌نك اولادينه ، جكر پاره‌سنه مادةً اولديغى كبى معنىً‌ده القاآتى. تأثيراتى درينْدر . قانون‌وراثتك‌حكمى معنوياتده بيله بودرجه نفوذ ايله جاريدر .

ايشته اوكوچك اوطه‌نك بر كوشه‌سنده (فترت) بومطالعه‌لرله آرتق او محيطدن طويمغه باشلاديغى اذيتى‌تعديل‌ايلر،طوريركن ظاهر پاشابردن بره اوياندى ، اطرافنه باقندى ، كيمسه‌يى كوره‌مه‌يجه، صوكره يالكز فترتى بركوشه‌ده كورنجه همان‌آياغه قالقدى :

— (ماريت) نره‌ده‌در ؟. صولت‌ده ميدانده يوق ، نره‌يه ، نه خلط ايتمكه كيتديلر ، بيليرم ، او چاپقين صولته هيچ امنيت جائز دكل ...

ديه حدتله سويله‌ندى ، (ماريت ! ماريت !) ديه بلندآواز ايله باغرمغه باشلادى .. بركت ويرسون‌كه قيزجغز درحال كلدى ، فقط پاشادن يامان بر آزار ايشتدى ، آچى آچى سرزنشلره هدف اولدى .. حقيقتده بوتكديرلره مستحق اولديغى ايچون سسنى چيقاره‌مادى ، يالكز ايچين ايچين آغلامغه باشلادى .. بو كوز ياشلرينى كورنجه بيچاره اختيار ينه يوموشادى ..

— (ماریتجکم)، سکادکل، فقط اوچاپقین صولته هیچ اعتمادم یوق. کوفته خور بر قادین کوردیمی ؟ یانار ، طوتوشور ، و صاله ایرمه نجه راحت ایده مز . . کیم بیلیر ، بلکه ضعفکدن ، صافیتکدن ، حاصلی بوعیش ونوشدن استفاده ایله سنی ده آلداتیویریر . . او خیثدن نه بکله نمز ؟ . باق ، صاچلرك بربرینه کیرمش ، اوستك ، باشك بوروشمش ، نه اولدی ؟ .

دیدی . (ماریت) صولتی دمندن بری کورمه دیکنی ، بر پارچه یوزینی ، کوزینی ییقامق ، نفس آلمق ایچون دیشاری چیقدیغنی ، قهوه نك آشاغی قاتندن کچرکن طلبه دن برایکیسیله زور بلا رقصه مجبور اولدیغنی آکلاتدی ، اوست ، باشجه پریشانلغنی بو صورتله تأویل ایله دی ، حتی بتون بو یالانلره فترتی شاهد کوسترمك کستاخلغنه قدر واردی ، پاشایی بسبتون تسکین ایله دی . .

ذاتاً بو صره لرده اواوطه نك یانینده کی براوطه دن، باشقه برجماعتدن برشرقیدر، بردغده در قوپمشدی . .

ظاهر پاشا : (ماریت ! ماریت !) دییه باغیرنجه او مجاور اوطه ده عیش و نوش ایدن ارکك ، قادین کنجلر :

Mariette, ma petit Mariette
Tu m'as plaqué; ça, ce n'est pas chuoette.
Mariette, c'est ce que je regrette,
C'est tes nichons en tire bonchon...

شرقیسنی طوتدیردیلر ، پاشا هر دفعه یوکسکجه (ماریت) دیدکجه او پرده بیرونلر هپ بر آغزدن بو یایغره یه قویولیورلردی ، او زمان فترت ، (ماریت) ، حتی ظاهر پاشا بیله ناچار کولیور ، کولمکدن قاتیلیورلردی . نه دن صوکره سسندن آکلادیلر ، مکر صولت ده اوجماعتك ایچنده ایمش ، حتی اك زیاده باغیرانلردن ایمش . چوق کچمه دی ، اوچ قادین ، درت ارککدن ترکب ایدن بوشطارت انکیز خلق نهایت قالقدیلر ، هپ بردن عینی شرقی یی سویله یه سویله یه ظاهر پاشانك اوطه سنه کلدیلر ، رقص ایتمکه ، رقص دکل حورا تپمکه باشلادیلر .

قیزلرك نشئه‌سنه پایان یوقدی . ضرورتلری صوك درجه ایدی، یارینه ییه‌جكلری، ایچه‌جكلری یوقدی ، فقط ینه شوقلری بی‌انتها ایدی .

اوكیجه طلبه‌دن برر كنج یاقالامشلردی ، قارنلرینی طویورمشلردی ، بویله ایچیورلر ، كولیور ، اكله‌نیورلردی ، بو بر نبذه مظهریت او طالعسزلر ایچون بیوك بر نعمت ، بر سعادت ایدی .

ایکی اوطه خلقی بربرلرینه تقدیم ایدلدیلر ، یكدیكریله درحال دوست‌اولدیلر. اثنای تقدیمده ظاهر پاشانك اسمی تلفظ اولونور اولونماز او آشفته قیزلر همان باجاقلرینی تا باشلرینه قدر دكدیره‌رك ماهرانه بر رقص ایله اعلان شادمانی ایله‌یه‌ركدن :

— اوح پاشا! پاشا !. شمدی بز بر پاشا طانیورز .. نه‌شیق !.

دییه باغیریشدیلر .. بوقدرله اكتفا ایتمه‌دیلر ، برر برر :

-- پاشایه عاشق‌اولدم، بوكیجه‌یی پاشا ایله برابر كچیره‌جكم، پاشا ایله یاتاجغم...

دییه بوینه صاریله‌رق آدمجغزی شاپورشوپیر اوپدیلر . . . فقط اوده بوحالدن من حیث‌المجموع ممنون ایدی . چونكه ولو سائقهٔ مستی ایله ، ولو ساخته اولسه‌ده بویله‌جه سولمكدن خوشلانیوردی ، اوان شبابنی خاطرلایوردی .

هله او اوچ قیزدن بری عادتا كوزل ، هم‌ده فوق‌العاده كوزل ایدی ، اویله اولمغله برابر هنوز اون‌سكز، اون طوقوز یاشنده ایدی، اصلاً كبارجه برعائله‌دن ایدی ، فقط فطرةً آشفته‌لكه میال اولدیغی ایچون بر كون كنزلیجه ابوینی ترك ایله‌مش ، بوعالم فحش وطربه آتلمشدی ، عشق وشوقی پك سوییور ، انجق هیچ برفرده ربط قلب ایله‌مه‌یوردی، كیمی ذوقنه موافق بولورسه بیقنجه‌یه‌قدر اونكله اكله‌نیوردی . برقاچ كوندر، (صولت) ایله دوشیور، قالقیوردی، فقط عینی‌زمانده بربرینی ینه آلداتیورلردی ، صولت ظاهر پاشانك مجلسنده (ماریت) ایله اكله‌نیر ایكن اوده مجاور اوطه‌ده اوكنجلردن بریله عیش وصفاده ایدی.. او صفا بیتنجه، سونجه صولتله معاشقه‌یه قویولدی .

اوبرقیزلرده دیكر كنجلرله اكله‌نمكه باشلادیلر. (ماریت) آرتق حرصنی

تسکین ایله‌مشدی ، ظاهر پاشانك یانندن آیرلمایوردی ، حتی شمدی دوستنی اوآلفته‌لردن قیصقانیوردی . اوله‌بیلیردی‌یا ، بونازنده‌لردن بری پاشانك خوشنه کیدیویریردی . صوکره بیچاره‌نك پاپوشی طامه آتیلیردی . مکمل برأو ، یمك ، ایچمك ، بویله برنعمته ، نه‌اولورسه اولسون ، اوزوالیلرك هانکیسی خواهشکر دکلدی .. بلکه صولتك دوستی هنوز باشقه هواده ، باشقه هوسده ایدی ، چونکه هم کنج ، هم‌ده کوزل ایدی ، دیله‌دیکی زمان سهولتله برافتاده بولیور ، هرجهتدن مرامنه ایریشیوردی .

شامپانیاقدحلری اوزون‌مدت طولدقدن ، بوشالدقدن صوکره مجلسه‌برسکونت کلدی ، شرقی ، رقص ، هپ طوردی ، قیزلر برر برر سودکلرینك یانلرینه ، حتی قوجاقلرینه اوطوردیلر ، (ماریت) بیله‌مفتونانه ظاهرپاشانك یانه‌صوقولدی ..

ساده فترت یالکز باشنه برکوشه‌ده قالدی ، تفکراتنه طالدی ، اودرجه طالدی‌که اومجلسده حاضرمیدر ، دکلیدر ؟ آرتق ادراك ایتمه‌یور ، باشقه دملری ، باشقه عاللری دوشونیوردی .. برآرالق قیزلرك بری قالقدی ، اوآسوده کنجك یانه کیتدی :

— نه‌قدر وحشیسکزکه مجلسمزه کله‌یور ، اکلنجه‌مزه اشتراك ایتمه‌یورسکز ؟

دییه ، استجوابنه قویولدی .. فترت :

— سز اکله‌نیورسکزیا ، کافی ، بنم کبی برغریبه اهمیت ویرمه‌ییکز ، مجمی‌یم ، باشقه هواده ، باشقه املده‌یم .. بویله اذواقك اودرجه طرفداری دکلم . بوکیجه بومجلسده بولونشم‌بیله تصادفاًدر . شمدی‌یه‌قدرهیچ برکیجه‌می بویله‌کچیرمه‌دمدی ..

دیدی ، اوقیزجغز ایسه بوملاحظه‌لره شو اوزون مقابله‌ده بولوندی :

— أوت ، اویله ، فقط ایچمزده اك عقللیمز سزسکز .. چونکه شوصوری نمایشلریمه آلدانمایکز ، حقیقتده کوکلم ، کوزم قان آغلار .. بوعیش ونوش ، بوذوق وطرب‌قدر بیهوده ، حتی مهلك نه‌واردر ؟ . بوحیات ظاهراً ذوق‌انکیزدر . حقیقتده ایسه انسانی مادةً ، معنیً سوندیریر ، شبابنده اختیارلاتیر .

بویله کیجه‌نك خیر اومولورمی سحرندن ؟ .

یارین ، بلکه اوبرکونده هپمز فکراً ، بدناً بی‌تابز ، بی‌حضورز . هایدی ، بز نه‌ایسه، بوذلت ایچون یارادلمش، بومذلته وقف حیات ایله‌مش آواره‌لرز . یاسز کنجلرکه چالیشمغه ، اوقومغه ، یازمغه مجبورسکز .. بویله هوائی برمعیشت ایله اویله جدی مشغولیتی ناصل مزج ایلرسکز ؟. امین اولکزکه طلبه‌دن ، شباندن بوعلته اوغرایانلر ، بوزمین سفاهته دوکولنلر اصلا فلاح بوله‌مازلر، (پارس) دن استفاده ایده‌مزلر، بسبتون پریشان اولمازلرسه، جزئی برتحصیله‌موفق اوله‌بیلیرلرسه نه‌موطلی !.

مثلا شو آرقاداشکز صولت ذکی برکنجدر ، فقط ایکی ، اوچ سنه‌در (پارس)ده نه‌یاپدی، یوزلرجه قادین سودی، اوقدرده سولدی.. کچن‌سنه‌برمدتجک بملهده یاشادی . حقیقةً دلفریب برمعاشقدر ، عشق ایچون ، معاشقات ایچون یارادلمش بروجوددر . شمدی‌ده شوکوچك آرقداشمزله امرار عمرغرام ایله‌یور، فقط شبابت فنایابدر . بونشئه‌لرك خماری بربادددر ، یارین بتون او اذواقدن، او اکلنجه‌لردن قاله قاله بریورغونلق ، بر مشقت، بر درد قالیر.. فکر سونر، جسم ایسه وقتندن اول اختیارلار .

اکثریتله بویله بر حیات کچیرن کنجلر بردن بره دوشرلر.. ایشته شو زواللی صولت بوچشید محکوملردندر، برایکی سنه صوکره مملکتنه یالکز علماً تهی دست اوله‌رق دونمز ، فقط بدناً صولمش ، سونمش اولدیغی حالده دونر . کنجسکز ، ذکیسکز، دلاورسکز ، بوعالمدن، بویله مجلسلردن اوزاقلاشکز ، اوزاقلاشکز .. تاکه شبابکز ، ذکاکز ، لطافتکز ، نافله‌یره تار اولماسون ، ناحق یره تاراج ایدلمه‌سون .

شو پریشان قیزك بومنتظم سوزلرینی بهت ایله دیکله‌دکدن صوکره جواباً فترت دیدی‌که :

— پکی، اویله درده، بودرجه معقول ، پارلاق دوشونیورسکزده نیچون ینه بویله برحیات کچیریور، بوکوچکلکلردن نفسکزی تنزیه ایله‌یه‌مه‌یورسکز ؟

بوسواله قارشی قیزجغزك کوزلری یاشله طولدی ، لبکدن ایسه یاواش، یاواش شو یانیق سوزلر دوکولدی:

— اوح ، بکا باقمایيکز . او جعلی اطواریمه آلدانمایيکز ، حقیقتده موتی آرایانلردنم . . بوطرز حیاته کوستردیکم ابتلاده او سائقه ایله‌در ، بر نوع انتحار املیله‌در ، هنوز یکرمی بش یاشنده‌یم . فقط اوچ ، درت سنه‌در بر عمر سفاهتله مألوفم ، دون آیینه‌یه باقارکن کوردم‌که صاچلرم خفیف خفیف آغارمغه باشلامش ، ذاتاً‌دائما کوکسمدن‌ده مضطربم ، بر پارچه‌هوا صوغوق اولدقچه متصل‌اوکسوریرم. دیمك ، بر ایکی سنه دها یا یاشار ، یا یاشامام ، ایسته‌دیکم‌ده اودر . نیچون ئولمکی ایسته‌دیکمی صورارسه‌کز جوابم بسیطدر. اومدیغم ، دیله‌دیکم کبی یاشامق بکا میسر اولمانجه موتی حیاته ترجیح ایله‌دم .. کوچیچك بر قیز ایدم ، اولدقچه کوزل ، اولدقچه ذکی ایدم ، ممکن دکل ایسته‌دیکم کبی برزوجه بوله‌مادم ، تحصیل عرفانه میل ایتدم . ابوینمك ثروتی مساعد اولمادی ، اوکاده موفق اوله‌مادم .. بر مغازه‌ده چراقلغه مجبور قالدم . چکلمز اذالر چکدم ، نهایت اویله بیزار اولدم‌که آز قالدی ، جیلدیره‌جقدم .. اطرافمده ایسه ، معاشقلر پروانه کبی دونیور ، طولاشیورلردی ، آرتق طایانامادم ، بن‌ده بوجهان سفاهته آتلدم.. فقط چوق کچمه‌دی ، بوحیاتك‌ده اوبرندن دها برباد اولدیغنی کوردم ، آرتق کری دونمك محال ایدی ، یالکز بوعمرك بر ایلکی کوزیمه چارپدی ، اوده بر پارچه افراطه صاپنجه انسان قولای قولای بوواديده سونر ، کیدر ، دیدم‌یا ، ایشته ابتدای شبابمده صاچلرم آغارمغه باشلادی ، وجودیمك ، کوکسمك ضعفی ، نحافتی آرتدی ، یاشاسه‌م ، یاشاسه‌م بر سنه دها زور یاشارم . . اومارم‌که وصلت مرکه سهولتله ، چوق صیقندی چکمه‌دن ، سورونمه‌دن ایررم . بوعاقبتمدن مأیوسمی صانیورسکز ؟ اوح ، او درجه‌لردن بوکسه‌لی چوق اولدی ، شمدی قلباً‌ده ، فکراً‌ده دها مستریحم ، پك مستریحم .. بو استراحت سائقه‌سیله‌در‌که بوعیش وطرب عالمنده بنی بویله ظاهراً نشئه‌لر ایچنده کوریبورسکز ..

بوقیزجغز فترتله بوحسبحالده ایکن اوبر کنجلر ، قیز ، ارکك اونلره باغیرمغه باشلادیلر ..

— هی ، اونه‌در؟ . اویله باش باشه ویرمشسکز ، نه‌دولابلر قوریبورسکز ؟

طبیعی تلاقیلر حاضرلایورسکز . . فقط اوحاضرلقلره حاجت یوق ، بز خاطر ایچون باشلریمزی‌اوبرطرفه چویریرز. شمدی بیله ایسته‌دیککز کبی اکله‌نیرسکز.. دکلمی ، پاشا ، مینی مینی پاشا دییه باغیریشدیلر ..

برلحظه اول فترتله اویله فیلسوفانه کوروش باشده اولدیغی حالده بتون قیزلر برپاشا آهنکیدر ، اکلنجه‌سیدر ، طوتدیردیلر .. برقیز ..

— پاشاجغم ، تاریخلرك روایتنه کوره ترکلرده اوچ قویروقلی پاشالر وار ، اونه دیمکدر ؟ قویروق نه‌در ؟. دییوردی . بوسوزلردن ظاهر پاشا نه قدر اولسه محجوب‌دوشیوردی. فقط اوبرلری منبسطاولیورلر، قهقهه‌لر صالیویرییورلردی.

بردیکر قیز :

— صحیحمی؟ برپاشانك حرمی‌اولورمش، اوحرمده‌متعدد قاریلری‌اولورمش، اوح ، پاشا، پاشا. (پارس) ده برحرم تشکیل‌ایتسه‌ك آ ، بزی هپ‌برابر آلسه‌ك آ، نه‌اعلا، برلکده‌یاشارز. شاید برحرم‌ایچون‌دردیمز کافی‌دکل‌ایسه‌ك، آرقاداشلریمزدن بش، اون ، ایسته‌دیکك قدر قیز بولورز ؛ فقط مانکیزك وارمی ؟. بزی بسله‌مك ایچون پاره ایستر ، بوغازیمزه پاره‌ایستر ، اوستمزه ، باشمزه‌پاره ایستر ، دها باشقه دردلریمز ایچون پاره ایستر . مثلا بنم اوفاجق بر دوستم وار ، زواللی چوجق چوقدن بری ایشسزدر . قوری عشق کفایت ایتمز ، قارن طویورماز ، هیچ اولمازسه بن اوکا هفته‌ده بش ، اون غروش بولملی ، یتشدیرملی‌یم . دیمکه قدر واردی ، مجلسی شطارتلره بوغدی .. ظاهر پاشاده :

— نه خلط ایدییورسکز ؟ بوپاشدن صوکره بنی مسخره‌می ایده‌جکسکز ؟ حرمکزده ، قاریلریکزده سزك اولسون .. اوسفسطه‌لری‌ده سزه کیم اوکرتدی؟ سزی کیتدی فتانه‌لر سزی !

دییه او نازنینلره اعلان مفتونیته قالقیشدی . فقط قیصقانجلق سائقه‌سیله (ماریت)ك بوحاللردن متأثر اولدیغنی کورونجه کندینی طوپلادی، هم‌ده سوینه سوینه‌طوپلادی، چونکه قیزك بوقیصقانمسندن سولدیکنه ذاهب‌اولیور، چوجوق کبی سوینیوردی .

فی‌الحقیقه (ماریت) ظاهر پاشایی اوبر قیزلردن قیصقانمغه، حتی تحف بر سودا ایله‌ده سومکه باشلامشدی . چونکه اوقدر ابتلاسنه ، تمایلنه ، اعلان غرامنه رغماً بتون کیجه فترتدن هیچ برالتفات کورمه‌مشدی . صولتك مفتونیتی‌ایسه سورکسز چیقمشدی، مختصر بروصالدن صوکره برودته منقلب‌اولمشدی.. زواللی (ماریت) قاله‌قاله ظاهرپاشاایله قالمشدی. هیچ‌اولمازسه پاشااوکا حقیقةً جاندن‌مفتون، کوکلدن مبتلا ایدی . قیز بونعمتی تقدیر ایتمزده الدن قاچیریرسه جداً پریشان اولوردی . ذاتاً رقیبه‌لرده حاضر ایدی.. ایشته بو ملاحظه‌لره مبنی (ماریت) ظاهرپاشایی هم او بر قیزلردن قیصقانیور، هم‌ده عادتا سوییوردی .

بو بزم‌طرب ختامه ایردی . اوکنجلر بر بر قیزلرینی آله‌رق اقامتکاهلرینه شوق ایچنده ، شوخانه کیتدیلر ، فترت یالکزجه أوینه دوندی ، ظاهر پاشاده (ماریت) له برابر برآرابه‌یه بینه‌رك دائره‌سنه عودت ایله‌دی . .

پاشا مست ایدی، بیهوش ایدی، اوکیجه‌نك بقیه‌سنی حظوظ ایچنده کچیردی.. چونکه (ماریت) دن صمیمی بر محبت کوردی . . غریب اوکه او محظوظیت ، بومحبت آرتدی ، آرتدی ، متقابل اولدی ، برمدت صوکره ازدواجه بیله سببیت ویردی .. ظاهر پاشا بو قزجغز ایله رسماً تأهل ایتدی.. اویله هوائی برکیجه‌نك نتیجه‌لری نه‌قدر جدی اولمشدی : او تاریخدن بش اون سنه صوکره چاملیجه‌ده برکوشکده اختیار ، پك اختیار بر پاشا قرقنه یاقلاشمش ، حسناً سونمش ، فقط اخلاقاً ، تربیه‌جه ، عرفانجه لطیف برخانم افندی ایله ، حرمیله برابر یاشایورلر ، پك آسوده ، پك کوزل یاشایورلردی . . بو قاری ، قوجه‌نك اون طقوز یا یکرمی یاشنده برقیزلری واردی.. بوقیز بابایه‌دکل، آننه‌یه بکزه‌یوردی، پك بکزه‌یوردی، فقط نه‌درجه دلارا ایدی، حسناً ، خلقاً ، عرفاناً خارق‌العاده ایدی. اویله اولمقله برابر بر عصمت مجسمه ایدی . . فوج فوج مفتونلره ، مبتلالره ، طالبلره مالك ایدی.. حتی بوطالبلردن بری ، مملکتك اك زنکین ، اك بیوك بر عائله‌سندن ، بر صدر قدیمك مخدومی ایدی .

ایشته اوذات شو بیلدیکمز ظاهر پاشا ، او خانم افندی (ماریت) ، اوکریمهٔ کزین‌ده (ماریت) ك سودنه‌ده‌کی مجهول النسب قیزی ایدی .

برليلهٔ غرام اذواقك تأثيری بويله درين ، بويله مديد اولمشدی .. (فترت) اوكيجه ياتاغنه كيرديكی وقت بردرلو اويويامامش ، متصل دوشونيور ، بتون او بزم صفايی ، او هوائی مخلوقلری ، او بيچاره قيزلری ، او (ماريت) لری دوشونيوردی .. صولته آجيوردی ، قيزييوردی ، لكن او بدبخت قيزجغزلره يانيور ، ياقيليوردی. او زمان هيچ تصور ايده‌مه‌يوردی كه بر كون كله‌جكدی ، او پريشان (ماريت) بويله بيوك برخانم اوله‌جقدی ..

وابستن صفا و كدردر ليال هپ
كون طوغمادن مشيمهٔ شبدن نه‌لر طوغار ؟

بيت معروفی حقيقةً اوكيجه‌نك حالنی مصور ايدی .. چونكه فی‌الحقيقه (ماريت) او ليله‌نك بركتيله حياتك بو انعامنه ايردی . فقط عجبا او برلری نه اولديلر ، نره‌يه كيتديلر ؟ . ناصل ، هانكی خسته‌خانه‌ده ، هانكی فراش‌سفالتده بيتديلر ؟ . هيهات ! (پارس) ك برزمين مخصوص سفاهتنی انجق بر قاچ سنه ، اوده حقيقتده بيك درلو مشقتله چيكنه‌يه‌بيله‌رك صوكره بردن بره نهان اوليورن اونارين مخلوقلرك استقبالنی كشف ايله‌مك ، بقيهٔ حياتنی بيلمك ، اوكرنمك ممكنميدر ؟ . او بيچاره‌لر هپ ، شاعرك ديديكی كبی ، هواده ياپراغه بكزرلر ، هپ عمرك بهارنده خزانه منتظردرلر . ياپراقلر دوشركن اونلرده اكثريتله صولارلر ، سونرلر ، كيدرلر ..

بويانيق كيجه ، او مدهش جنبش فترت ايچون بيوك بردرس عبرت اولدی ، چونكه (پارس) ده بولونديغی مدتجه اوكنجی بردها بويله عالملرده كورن اولمادی. فی‌الحقيقه اويله برحركت اساساً قانون عصمته برتجاوز ديمك ايدی ، اويله اولديغی ايچونده هله شبانی بيوك بيوك تهلكه‌لره دوشوره بيليردی .

ذاتاً صولت كبی بعض كنجلريمزك (پارس) ده سنه‌لرجه ياشادقلری حالده بر فيضه ايرمك شويله طورسون، عادتا هردرلو فضل وفضيلتدن تجرد ايتدكدن صوكره وطنلرينه بالضروره عودت ايله‌ملری بو آفت سفاهتك سوقيله ايدی .. مع الاسف وطنداشلريمزك برجزءقليلی بو چشيدمساويدن نفسلرينی صيانت ايده‌بيليورلردی ، ايشته

(فترت) بوزمرهٔ ناجیه‌دن‌اولدی، سلمان‌بك اوله‌مامشدی، فقط اواولدی. فی‌الحقیقه (پارس) ی یالکز فضائل دکل، فضائح اعتباریله‌ده مکملاً آکلادی، مثلا هردرلو صفحاتیله آچیقدن آچیغه تصویر ایتدیکمز او شبی اذواقده، قواعد موضوعهٔ آدابمزه کوره، بر کنجك کوره‌میه‌جکی فضاحتلری کوردی، ایشیده‌میه‌جکی رسوایلقلری ایشتدی، مع‌مافیه یأس یوق، بوسایه‌ده خیروشری دها کوزل تمیز ایله‌دی . .

شباب ایچون اك مؤثر واسطهٔ تربیه مساوی‌یه بحق آکاه اولمقدر، سیئاتدن اویله جهالتله دکل، بیله‌رك، متعمداً توقی ایله‌مکدر . ایشته فترت بوطرز تربیه ایله بتون اوکمالات اخلاقیه‌یی ایدینمدی.. (پارس) ده متقیانه برحیات‌کچیردی ایسه اوزمینك اطراف‌اشواقنی بیلمه‌دیکی ایچون‌دکل، بالعکس اوحقائقی بیله‌رك اوعالمدن تنفر، تباعد ایله‌دی . قیز اولسون، ارکك اولسون، برکنجه‌ده حقیقی بر تربیه انجق بوطرز ایله ویریلیر .

فترت بوحقائقی، بوچرکین حقائقی یالکز بیلمکله قالمادی،نشانلیسنه، سحرینه پی‌درپی مکتوبلریله بیلدیردی . . حتی او جنبش کیجه‌سنی تصـویر ایدن مکتوبی یالکز باشنه بیله اوقورکن بیچاره سحر قیزارمشدی، همشیره‌سندن، کزیده‌خانمدن صاقلامق ایسته‌مشدی، فقط صـاقلایامادی .. کزیده فکراً، علماً مترقی ایدی.. بوحقیقتلره ولو معصوم بر قیزجغزك اولسون، کسب اطلاع ایتمسـنده بر محذور کورمه‌یوردی . مثلا (زولا) نك (طوپراق) کبی، (نانا) کبی اك آچیق حکایه‌لرینی هم بالذات اوقویوردی،هم‌ده سحره اوقوتدیرییوردی، اویله صانیوردی که‌بوچشید مطالعه‌لر بر فکری دهازیاده تنزیه، بر قلبی دهاچوق‌تصفیه ایلر.. بواعتقادطوغری ایدی.. چونکه بر کنج معاصی‌یه‌دوشه‌جکسه، ناصل‌اولسه دوشردی، اونوع‌تتبعات ایله بلکه فنالقلری جداً ادراك ایده‌بیلیر، جداً مدخول، مشئوم کوریر،بولوردی..

بویله اولمقله برابر بوفلسفه هنوز پك تقرر ایتمه‌مشـدی، فترتك او دیدیکمز مکتوبی اویله مترقی بر محیطجـه، سحرك برادرلرنجـه بیله بر نبذه قیل وقاله بادی اولدی..

(صوربون) ده برامتحان

(فترت) بوكون اوكله‌یه طوغری آرقاده‌شلرندن (مجدت) بكك اقامتكاهنه كیتدی ، مجدت‌بك اوچ سنه‌دن بری (پارس) ده ایدی . ذاتاً استانبولده منتظماً تحصیل كورمشدی ، مكتب سلطانیدن برنجی درجه‌ده شهادتنامه آلمشدی . (صوربون) ده ایسه تاریخ شعبه‌سنه دوامایله بتوردی . برسنه‌اول بتون امتحانلرینی كچمشدی ، بوصوك سنه‌ده (دوقتورا) دیدكلری برنوع رؤس آلمق ایچون بر (تەز) ، تألیف حاضرلامشدی .. ایشته اوكون دارالفنونك اك ممتاز خواجه‌لرندن متشكل بر هیئت ممیزه‌نك حضورنده علی‌الاصول بو تألیفی ایضاح ایله‌یه‌جكدی ، ممیزلرك اوموضوعه متعلق سؤاللرینه جواب ویره‌جكدی ، اوچ ، درت ساعت قدر دوام ایدن بوامتحانده موفق اولونجه عرض ایتدیكمز رتبهٔ علمیه‌یی :

رتبة‌العلم اعلی‌الرتب

قازانه‌جقدی .

اولجه‌طبع اولنه‌رق معلمینه تقدیم ایدیلن اوتألیفك موضوعی رجال دولتمزدن بری . بربیوكی : ، ابن عالی پاشا ، طولاییسیله‌ده اون طقوزنجی عصرك اواسطنده حكومت‌عثمانیه‌نك اوروپاایله مناسباتمز ، یعنی‌مسئلهٔ شرقیه‌نك‌بعض صفحه‌لری‌ایدی ..

مجدت بك تحصیلنی كمالیله یوروتمشدی ، تألیفنی تتبعات متمادیه ایله ، تدقیقات جدیده‌ایله وجوده كتیرمشدی ، حتی‌عالی پاشایه دائر ایچه وثائق جدیده الده ایدرك دقیق نكته‌لر بیله بولمشدی . حال بویله ایكن اودم تهیج ایچنده ایدی .

(صوربون) ده بویله بیوك امتحانلر عمومیدر . واسع بر درسخانه‌نك حجرهٔ مخصوصه‌سنه معلملر كچرلر . اوطوریرلر . اوهیئتك اوكنده بر كرسیٔ مخصوصده

(فترت) بوزمرهٔ ناجیه‌دن اولدی، سلمان بك اوله‌مامشدی، فقط اواولدی. فی الحقیقه (پارس) ی یالکز فضائل دکل، فضائح اعتباریله‌ده مکملاً آ کلادی، مثلا هردرلو صفحاتیله آچیقدن آچیغه تصویر ایتدیکمز او شب اذواقده، قواعد موضوعهٔ آدابمزه کوره، بر کنجك کوره‌میه‌جکی فضاحتلری کوردی، ایشیده‌میه‌جکی رسوایلقلری ایشتدی، مع‌مافیه یأس یوق، بوسایه‌ده خیروشری دها کوزل تمیز ایله‌دی..

شباب ایچون اك مؤثر واسطهٔ تربیه مساوی‌یه بحق آ کاه اولمقدر، سیئاتدن اویله جهالتله دکل، بیله‌رك، متعمداً توقی ایله‌مکدر. ایشته فترت بوطرز تربیه ایله بتون اوکمالات اخلاقیه‌یی ایدیندی.. (پارس) ده متقیانه بر حیات کچیردی ایسه اوزمینك اطراف اشواقنی بیلمه‌دیکی ایچون دکل، بالعکس اوحقائقی بیله‌رك اوعالمدن تنفر، تباعد ایله‌دی. قیز اولسون، ارکك اولسون، بر کنجه‌ده حقیقی بر تربیه انجق بوطرز ایله ویریلیر.

فترت بوحقائقی، بوچرکین حقائقی یالکز بیلمکله قالمادی، نشانلیسنه، سحرینه پی‌درپی مکتوبلریله بیلدیردی.. حتی او جنبش کیجه‌سنی تصـویر ایدن مکتوبی یالکز باشنه بیله اوقورکن بیچاره سحر قیزارمشدی، همشیره‌سندن، کزیده‌خانمدن صاقلامق ایسته‌مشدی، فقط صـاقلایامادی.. کزیده فکراً، علماً مترقی ایدی.. بوحقیقتلره ولو معصوم بر قیزجغزك اولسون، کسب اطلاع ایتمسـنده بر محذور کورمه‌یوردی. مثلا (زولا) نك (طوپراق) کبی، (نانا) کبی اك آچیق حکایه‌لرینی هم بالذات اوقویوردی، هم ده سحره اوقوتدیرییوردی، اویله صانیوردی که بوچشید مطالعه‌لر بر فکری دهازیاده تنزیه، بر قلبی دهاچوق تصفیه ایلر.. بواعتقاد طوغری ایدی.. چونکه بر کنج معاصی‌یه‌دوشه‌جکسه، ناصل اولسه دوشردی، اونوع تتبعات ایله بلکه فنالقلری جداً ادراك ایده‌بیلیر، جداً مدخول، مشئوم کوریر، بولوردی..

بویله اولمقله برابر بوفلسفه هنوز پك تقرر ایتمه‌مشـدی، فترتك او دیدیکمز مکتوبی اویله مترقی بر محیطجـه، سحرك برادرلرنجـه بیله بر نبذه قیل وقاله بادی اولدی..

(صوربون) ده بر امتحان

(فترت) بوكون اوكله‌یه طوغری آرقاده‌شلرندن (مجدت) بكك اقامتكاهنه كیتدی ، مجدت بك اوچ سنه‌دن بری (پارس) ده ایدی . ذاتاً استانبولده منتظماً تحصیل كورمشدی ، مكتب سلطانیدن برنجی درجه‌ده شهادتنامه آلمشدی . (صوربون) ده ایسه تاریخ شعبه‌سنه دوام‌ایله بتوردی . برسنه‌اول بتون امتحانلرینی كچمشدی ، بوصوك سنه‌ده (دوقتورا) دیدكلری برنوع رؤس آلمق ایچون بر (ته‌ز) ، تألیف حاضرلامشدی .. ایشته اوكون دارالفنونك الك ممتاز خواجه‌لرندن متشكل بر هیئت ممیزه‌نك حضورنده علی‌الاصول بو تألیفی ایضاح ایله‌یه‌جكدی ، ممیزلرك اوموضوعه متعلق سؤاللرینه جواب ویره‌جكدی ، اوچ ، درت ساعت قدر دوام ایدن بوامتحانده موفق اولونجه عرض ایتدیكمز رتبهٔ علمیه‌یی :

رتبةالعلم اعلی‌الرتب

قازانه‌جقدی .

اولجه‌طبع اولنه‌رق معلمینه تقدیم ایدیلن اوتألیفك موضوعی رجال دولتمزدن بری . بربیوكی : ، ابن عالی پاشا ، طولاییسیله‌ده اون طقوزنجی عصرك اواسطنده حكومت‌عثمانیه‌نك اوروپاایله مناسباتمز ، یعنی‌مسئله شرقیه‌نك‌بعض صفحه‌لری‌ایدی ..

مجدت بك تحصیلنی كمالیله یوروتمشدی ، تألیفنی تتبعات متمادیه ایله ، تدقیقات جدیده‌ایله وجوده كتیرمشدی ، حتی‌عالی پاشایه دائر ایجه وثائق جدیده الده ایدرك دقیق نكته‌لر بیله بولمشدی . حال بویله ایكن اودم تهیج ایچنده ایدی .

(صوربون) ده بویله بیوك امتحانلر عمومیدر . واسع بر درسخانه‌نك حجرهٔ مخصوصه‌سنه معلملر كچرلر . اوطوریرلر . اوهیئتك اوكنده بر كرسیٔ مخصوصده

امتحان ویرن کچر ، اوطوریر .. خواجه‌لر ذاتاً اوله بر برر اوتألیف مخصوصی تتبع ایتمش ، او شاکردن استیضاحات لازمه‌یی حاضرلامشدرلر.. امتحان باشلار باشلاماز مناوبهً بواستیضاحلره قویولورلر ..

درسخانه اکثریا خنجاخنج طولودر . ایلك صفده شاکردك اقرباسندن ، اوداسندن قادین ، ارکك بر چوق سامعینی ، اوبر صفلرده ایسه عامه بولونور . بتون بو حضار او امتحانی کافهٔ صفحاتیله تعقیب ایدرلر ، سؤاللری ، جوابلری دقتله ، واقفانه دیکلرلر. چونکه اکثریتله بواجتماعلره کلنلر بومسائل علمیه‌یه دائر از ، چوق اختصاص ایدینلردر .

مع مافیه مجدی بك بو چشید اجتماعلره ، بویله اجتماعلرده سوز سویله‌مکه آلیشمشدی ، موضوعنی‌ده کمالیله احاطه ایدییوردی . اوجهتدن‌ده قورقمایوردی، یالکز قلباً تهیجده ایدی . تحصیلنی بتیردکدن صوکره کنج ، کوزل بر فرانسز قیزیله نشانلانمشدی . یقینده تأهل ایده‌جکدی . بوقیز اوکون ابوینیله برابر طبیعی او امتحانده حاضر بولونه‌جقدی. نشانلیسنی درین ایله برهیجان ایله سودیکی ایچون مجدتی دوشوندیرن بومسئله ایدی .

آرقاداشنك بواندیشه‌سنه واقف اولونجه (فترت) دیدی‌که :

— اوح ، مجدت ، بو تهیجات قلبیه‌ك ایچون هیچ تلاش ایتمه ، اویله صاف برسودانك جیادت‌فکریه‌یه اصلا ضرری اولماز ، بالعکس.. امین اول‌که اومعشوقهٔ روحکی کوردکجه ممیزلریکه دها نشاط ایله ، دها شطارتله جوابلر ویره‌جکسك ، فصاحتك ، بلاغتك دها زیاده‌آرتار ، اوشوق ایله دهاباشقه ، دها مکمل برمجدت اولورسك .. نفسمده تجربه‌مله سویلرم .. سودا ، بویله صاف ، صحیح ، صمیمی اولونجه نه منعمدر ؟ اینسان . حیاتك عادتا بر لازمهٔ رنکینیدر . فی‌الحقیقه عقلاً ده اویله اولمق اقتضاایتمزمی ؟. قلب‌اویودقجه ، سکونت ایچنده اولدقجه فکرك قدرتی، جلادتی حد کمالنی بولاماز . بکا قالیرسه سوین‌که قلبك بوکون خلجان ایچنده‌در ، محبوبهٔ قلبك امتحانکده حاضر بولونیور . کوره‌جکسك : اومدیغکدن ، ایسته‌دیککدن دها پارلاق بر صورتده موفق اوله‌جقسك . . عشق معقول ، مستحسن اولونجه بویله خارقه‌لر ابداع ایدر .

